

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING.

1909.

ODENSE.

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE.

1909.

Gledehjert!
J. P. Kristensen Paeters.

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING.

1909.

ODENSE.

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE.

1909.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Nanna Berg. 1889.

Fru Nanna Kristensen-Randers.

Af Peder R. Møller.

Skulde der gives en udtømmende Karakter- og Levnedstegning af Fru Nanna, maatte der mere Plads til end nogle faa Spalter i „Højskolebladet“. Her kun i korte Træk et Bidrag til Forstaaelse af denne ikke helt almindelige Kvinde.

Da Højskoleforstander Kristensen-Randers stod ved sin

Hustrus Baare, udtalte han: „Hun var Guds gode Gave til denne Skole. En bedre Medarbejder kunde jeg ikke have faaet.“ Alle, som kender Ollerup Højskole paa nærmere Hold, forstaa disse Ord.

Begge to var de af jydsk Afstamning, han i første, hun i andet Led. *Han* fik sin Uddannelse paa Gedved Seminarium, hvor han først var Elev, senere Lærer: var under Paavirkning af Genrejsningsarbejdet i vort Folk efter Nederlaget i 64, et Arbejde, som i Jylland prægedes af Mænd som Dalgas, L. Schrøder, Nørregaard o. m. a.; stillede sine rige Evner til Tjeneste i den danske Folkehøjskole, hvor han snart kendtes som en betydelig Kraft. *Hun* voksede op i det Bergske Hjem, som i de Tider, da Reaktionen og den forstøkkede Konservatisme sad til Højborgs her i Landet, blev et Samlingssted for betydelige Mænd og Kvinder; dette Hjem, hvor aktive Politikere, literære Personer, moderne Digtere mødtes, hvor Oppositionens og Demokratiets bedste Mænd satte hinanden Stævne. Fra dette Hjem, stort og bredt anlagt som Husherren selv, bragte hun med sig det rummelige, fritskuende, Brisen fra større Vidder som Medgift til sin Mand og sit ny Hjem.

Hun blev født d. 3. November 1864 paa Bogø, hvor hendes Fader da var Lærer, og hun nærede alle Dage stor Kærlighed til sin Føde*). Da Forældrene senere flyttede til Hillerød, plejede hun og hendes Søkende Omgang og Venskab med de unge i Digteren C. Hostrups Hjem og levede i det hele taget et fornøjeligt Ungdomsliv i en Kreds af jævnaldrende. I Aaret 1884 tog hun almindelig Forberedelseseksamen fra Frøken N. Zahles Skole. Den gamle Frøken skriver til Kristensen-Randers ved hans Kones Død: „De skal dog vide, at jeg har sat deres Hustru højt, lige siden vi havde den Glæde at have hende i vor Kreds, og at det har været mig en Sorg, at jeg aldrig naaede at efterkomme hendes gentagne venlige Indbydelser om at besøge hende og Ollerup Højskole.“ — 1887 tog hun juridisk Eksamen for ustuderede. Hun var den første kvindelige danske Jurist og fik Plads som Sagførerfuldmægtig hos nuværende Justitsminister Svend Høgsbro. Det

*) Saaledes fik hun i Sommeren 1906 iværksat en Udflugt til Bogø af Ollerup Højskoles Elever og Lærere, en Tur, som var paa Tale allerede ved hendes Bryllup.

var hende en Skuffelse og mange en Ærgrelse, at det nægtedes hende at møde som Fuldmægtig i Retten, og dette har sikkert skærpet hendes Forstaaelse af Kvindens indskrænkede Retsstilling i vort Samfund og sporet hende til at vække Sansen for en Reform paa dette Omraade. I Aarene 1888—89 holdt hun saaledes juridiske Foredrag paa Højskolerne i Høng, Møllerup, Vejstrup og Ollerup, i hvilke hun særlig fremdrog denne Sag. Det var paa en saadan Foredragsrejse, hun paa sidstnævnte Højskole lærte sin tilkommende Mand at kende.

Første Gang jeg saa Fru Nanna — dengang Frøken Nanna Berg — var en Vinteraften 1886 i hendes Faders Lejlighed, om jeg husker ret, i Frederiksberg Allé. Det Bergske Hjem var endnu ikke brudt op fra Hillerød, og Datteren, som styrede Huset i København for Faderen, gjorde Honnør som Værtinde for Gæsterne. Det var en af de store Modtagelsesaftener, og vi var mange Gæster, deriblandt baade Nordmænd og Svenskere. Hun var da en meget tiltalende ung Pige, lys og frisk, en fast, lidt undersætsig Skikkelse med kloge Øjne, der lyste af Vellivie og Intelligens. Man maatte absolut lægge Mærke til hende. — Aaret efter kørte Kristensen-Randers og jeg med Toget fra Odense vestpaa. Et Par Dage forud havde han sluttet Skolens Sommerkursus for Piger, og da vi i Odense traadte ind i Kupeen, var denne næsten optaget af hjemvendende Elever fra hans Skole. Dette uventede Sammentræf øgede selvfølgelig den glade Stemning, og alt var snart Liv og Lystighed. I Kupeen var tillige en Sergent, en Kending af Kr.-R., samt en ung Dame, ingen kendte. Dog jo, jeg kendte hende, endogsaa meget godt, syntes jeg, men jeg kunde ikke, koste hvad det vilde, faa fat paa, hvorfra jeg kendte hende. Hun tog ingen Del i Samtalen, som et Øjeblik strejfede ind paa Politik og C. Bergs i den Tid separate Stilling inden Venstre, men hun var øjensynlig en opmærksom Tilhører. Vi gav os til at synge Sange, som Eleverne kendte fra Højskolen, og Damen ved Kupédøren tog Cigaretten af Munden og nynnede med. — Da vort lille Selskab var kommen om Bord i Lillebæltsfærgen, spurgte Sergenten, om vi kendte Damen, „hun er C. Bergs Datter, Frøken Nanna!“ Ja, naturligvis! Vi gik hen og hilste paa hende. „Kendte De mig virkelig

ikke?" spurgte hun mig med sit vindende Smil. Jeg forklarede hende Sammenhængen. „Og i vor Uvidenhed talte vi nok saa ugenert om Deres Fader,“ sagde Kr.-Randers, „sig mig, vi sagde dog ikke noget slemt om ham?“ „Aa, nej,“ lo hun, „der var intet kriminalt i Deres Omtale af Far.“ „Man mærkede Juristen i dette Udtryk“, sagde min Rejsekammerat til mig, da vi var ene to.

Det var første Gang, de to saa' hinanden. Den 8. April 1890 holdt de Bryllup. De blev viiede paa Bogø.

Hendes Trang til at være med i Arbejdet for Folkeoplysningens Fremme gav sig Udslag ikke blot paa Ollerup Højskole, men kendtes i videre Kredse indenfor den danske Folkehøjskoles Omraade; derom vidner adskillige Udtalelser ved hendes Død. Paa Skolen holdt hun hvert Aar Foredrag om Samfundslæren. For Karlene talte hun om Tyendeloven, dens gode og daarlige Sider, og hun foreholdt dem som en Æressag at gøre deres Pligt og sky al Løshed i Tyendeforholdet. Og for Pigerne talte hun om Kvindernes Retsstilling, indskærpede dem, at til Kravet om flere Rettigheder maa knyttes Erkendelsen af, at med Rettigheder følger Pligter, som ingen maa sætte sig ud over. Mange Elever har siden hen udtalt, at de har haft Gavn af hendes Foredrag og var hende taknemmelig derfor. Til Chikagoudstillingen skrev hun en Afhandling: „Den danske Kvindes retslige Stilling“. Den blev oversat paa Engelsk.

Fru Nanna var beundringsværdig som Husmoder. Paa en Højskole, der den meste Tid af Aaret daglig omfatter omkring ved halvandet Hundrede Mennesker, er der selvfølgelig meget at varetage. Denne store Husholdning ledede hun selv indtil de mindste Enkeltheder, og paa en Maade, saa man aldrig mærkede til Bryderi eller Vanskeligheder; alt gik saa regelmæssigt og var sat i Gang med en saadan Ordenssans, at man ingen Gnidningsmodstand mærkede. Selvfølgelig havde hun gode Medhjælpere, først og fremmest Frøken Gunild Ingemann; hendes Piger var af første Klasse, og hun forstod, skønt hun kørte med faste Tøjler, at vinde deres Hengivenhed. Derom vidner Breve fra dem. Saaledes skriver en af hendes tidligere Piger til Kr.-Randers, da hun erfarede hans Hustrus Død: „Ja, jeg synes, jeg maa have skrevet til dig; jeg har ogsaa saa meget at

takke for, hvad Fru Nanna har gjort for mig, og hvad jeg har lært i jeres Hus. — Jeg har tænkt meget paa jer i Ollerup i denne Tid. Der er vel næppe nogen, der saa godt kunde ane, hvor svær Fru Nannas Sygdom var, som de, der omgikkes hende daglig. Og hvor kunde hun saa lade Tanken arbejde, saa man maatte beundre hendes store Evner. Meget har kun vel arvet efter sin Fader i Retning af aldrig at give tabt; i hendes Ideer og Handlemaade taalte hun aldrig noget halvt forarbejdet eller Gaaen paa Akkord. Da jeg blev fæstet til Ollerup, sagde hun: Vi plejer at have vore Piger i Aarevis og siden skifte Breve med dem, og deri blev jeg heller ikke skuffet. — — Tankerne var saa tilbøjelige til, især ved Juletid, at spørge: Mon du i Aar skulde høre fra Ollerup? og det slog aldrig fejl, og jeg siger Tak derfor.“

En anden af hendes gamle Tjenestepiger skriver: „Kære Kristensen-Randers! Saa er hun da død, den udmærkede Kvinde med den klare Forstand og det varme Hjerte. Ingen, syntes jeg, var som hun, ingen kunde tænke saa klart og dog dømme saa mildt, aah, hvor jeg holdt af hende. Jo nærmere man lærte hende at kende, jo mere elskede man hende. — — Ja, kære Kr.-Randers, jeg kan ikke skrive mine Følelser saa godt, som jeg vilde, men jeg ved, at ingen kan have mere inderlig Medfølelse med eders store Sorg, end jeg har. Og jeg ved, der er Sorg over hende i mange Hjem, hvor I har haft Elever fra — — Forsmaa ikke Blomsterne, jeg sender til Fru Nannas Kiste. De er de sidste til en af mine allerbedste Venner; hun holdt altid af Folk, for hvad de var.“

Disse to Breve er Vidnesbyrd om, at hun gav langt mere end Kost og Løn til sine Tjenestepiger.

Var en Irettesættelse nødvendig, havde hun en egen overlegen og sindig Maade at give den paa. Kom f. Eks. en Elev for sent til hendes Foredrag, gav hun ikke sin Ærgrelse over Forstyrrelsen Luft, men tog ganske rolig sit Ur frem og sagde; „Jeg troede, mit Ur var med Tiden, men det ser jo ud til, at det alligevel er foran.“ Den Maade at irettesætte paa gjorde udmærket Virkning.

At være den styrende, den alt ordnende, faldt naturligt for Fru Nanna. Hun havde et klart Overblik og en vid Omtanke og var i Besiddelse af en tilsvarende Energi.

Nanna Kristensen-Randers, f. Berg. 1902.

Ikke blot i Hjemmet og inden Skolens Døre, men ogsaa i hendes store Omgangskreds mærkedes hendes Anlæg i den Retning, og Folk, som kun kendte hende saa løseligt, fik undertiden det Indtryk, at hendes Tilbøjelighed til at være den raadende var Udslag af en for selvbevidst, lidt herskesyg Natur. Om hun maaske selv mærkede, at her var noget i hendes Karakter, hun maatte være paa Vagt imod, kunde tænkes, og hendes Ord: „Jeg kan vel ikke undvære Sygdom; jeg blev vist en Troid, hvis jeg altid var rask“, kunde i saa Fald forklares derhen. Men ét er sikkert: Havde hun denne Tilbøjelighed, udsprang den ikke af Egoisme, men bundede netop i hendes Trang til at tage Tingene paa den Maade, hun fandt var til mest Gavn og Glæde for alle Parter.

I visse Maader var hun meget konservativ. Hun satte mere Pris paa gamle Præster end paa ny. Gamle Pastor Brandt i Ollerup satte hun højt og var hans flittige Kirkegænger. Ligeledes holdt hun de Traditioner, Skolen havde, i Hævd. Da Mads Hansen, som døde en halv Snes Aar, før hun blev gift, var Skolens Ophav, idet han i 1868 for egen Regning oprettede den i Vesterskerlinge (hvorfra Anton Nielsen senere flyttede den til Ollerup), søgte hun at holde dette Minde friskt. Hun knyttede i flere Aar hans ældste Datter, Tora, til Skolen som Lærerinde i Haandgering for Pigerne og holdt Venskabet og Omgangen med hans Børn og hendes Hjem vedlige. Da Ejerinden af Odense Højskolehjem, Karen Jørgensen, i April 1908 skrev til Forstanderen, om Vesterskerlinge Højskoles første Elevhold paa 40-Aarsdagen for Skolens Begyndelse maatte mødes paa Ollerup Højskole — de, som endnu var tilbage af den lille Flok — for at opfriske gamle Skoleminder, var Fru Nanna, trods sin Dødssygdom, ivrig for, at Sammenkomsten kunde komme i Stand. Hun døde forinden, men havde hun levet, vilde hun have gjort alt, for at Dagen kunde blive en virkelig Festdag.

Anton Nielsen, som var Skolens Forstander, til Kr.-Randers afløste ham som saadan, viste hun stedse en elskværdig Hensynsfuldhed, og hun var glad ved, at hans Mindesmærke fik Plads mellem den gamle og den ny Skolebygning. Med Niels Johansen, der stod som Ejer af Skolen, da Kr.-R. købte den, og hans fortræffelige Hustru levede

hun i bedste Forstaaelse. Skønt en ny og rummelig Skolebygning rejste sig, og Tilgangen af Eleverne voksede, saa Skolen snart var en af Landets største, blev den hyggelige, hjertelige og kammeratlige Tone, som altid har været og er Ollerup Højskoles Fortrin, bevaret, den gamle gode Aand vedblev at svæve over Vandene, og heri havde Fru Nanna sin store Del.

Hun havde stærke litterære Interesser, og en ny udkommen Bog af nogen Betydning kunde regne med hende som Læser. Derfor var hun fortrolig med den nyere danske Litteratur og dens mange forskellige Afskygninger. — Selvfølgelig læste hun Aviserne med største Opmærksomhed og var til enhver Tid stærkt optaget af vore politiske Forhold. Hun var ikke C. Bergs Datter for ingen Ting. Mindet om hendes Fader som politisk Fører holdt hun helligt, og hvad han havde kæmpet for i dansk Politik: *de demokratiske Ideer*, var gaet Datteren i Blodet.

Hun var ikke blot interesseret i, men hun forstod sig paa Politik; Partiforholdene paa Rigsdagen og de politiske Strømninger blandt Vælgere opfattede hun hurtigt og klart, og hun havde stort Personalkendskab i de aktive Politikeres Lejr. Kan være, hun saa' noget ensidigt og partipolitisk paa Tingene — en Fejl, hun delte med mangfoldige andre, men den Fejl kunde forstaaes og undskyldes hos C. Bergs Datter. Der er næppe Tvivl om, at havde Fru Nanna været Mand i Stedet for Kvinde, vilde hun have været selvskreven til politisk Arvtager efter Faderen. Hun troede paa, at den Tid ikke var saa helt fjern, da Kvindens Ligestilling med Manden — baade i retslig og politisk Henseende — blev virkeliggjort, og da Kvinderne første Gang gik til Valg (ved Meninghedsraadenes Oprettelse), hejste hun Skolens store Flag paa hel Stang.

Den sønderjydske Sag omfattede hun med Varme. Derom véd sikkert de mange sønderjydske unge, som i Aarenes Løb har været Elever paa Ollerup Højskole, Besked. I Aarene 1899 og 1906 havde Egnen Besøg af Sønderjyder, Mænd og Kvinder. Omlandet kappedes med Svendborg By om at vise vore fraskilte Landsmænd Gæstfrihed og varmt Sindelag. De blev indkvarterede hos Landboerne, der kun havde den Sorg, at der ikke var Gæster nok til de mange Hjem, som stod dem aabne. Ved begge disse

Lejligheder viste Ollerup Højskole en storstilet Gæstfrihed. Her samledes ved et festligt Bord Omegnens Beboere med de ankomne Sønderjyder, og Fru Nanna overgik sig selv som Værtinde. De lyse Minder, der knytter sig til disse to Fester, omfatter ikke mindst hende og Ollerup Højskole.

Den sidste Sommer, hun levede, drog hun til Sønderjylland og opholdt sig en tre Ugers Tid paa Sandbjerg Slot. Højskoleforstander P. Andresen, som paa samme Tid var i Sønderjylland, skriver: „Hun befandt sig godt der nede paa Slottet ved Alssund; men hendes Energi tiltog under dette Ophold. Hun, som skulde hvile, færdedes vidt omkring i Vogn, hun talte med mange Mennesker og lod sig optage af det bevægede Folkeliv, som levedes der nede.“

Hun vendte hjem med varm Forstaaelse af Kampen, den danske Befolkning der nede fører for Bevarelsen af sin Nationalitet mod den tyske Undertrykkelse.

Ja, Fru Nanna var gæstfri i stor Stil. Hun holdt af at se Venner i sit Hjem. Og dette Hjem forstod hun at gøre smukt og hyggeligt, altid var det smykket med Blomster og grønne Planter, og ved Aftentid straaledede det af Lys. Intet Under, Vennerne fandt, at der var godt at være. Hun holdt af Mennesker, ja, det var nok egentlig det største og bedste Træk i hendes Karakter. I samme Øjeblik, hun var klar over, at denne eller hin trængte, havde hun Hjælpen til rede; men hun hjalp oftest paa en Maade, som unddrog sig andres Opmærksomhed og Omtale. Hvis hendes Hjælpsomhed blev draget frem i fuldt Dagslys, vilde mange fatte, hvilken Sum af Næstekærlighed hun ejede. Ikke blot de i stræng Forstand trængende gjorde hun vel imod, men mange andre. At glæde og gavne sine Venner havde hun altid for Øje, og hun havde frugtbare Ideer i den Retning. Et Eksempel blandt mange: Et ungt Par var bleven forlovet, og ingen af dem var særlig plaget med Velstand. Straks søgte Fru Nanna at være dem til Hjælp, skaffede sig Underretning om de Brudeudstyslegater, som kunde søges, eller skaffede paa anden Maade Hjælp til Udstyr, lod Sagerne tilskære paa Skolen og tog saa livlig Del i de unges Affære, som om de havde været hendes nære Slægtninge. Eller naar nogen af hendes Venner havde fristet en stor Sorg, hvor gjorde hun sig da Umage for at hjælpe dem over det, at faa

Solen til at skinne for dem paany. Hun var da kærlig og fin i sin Sjæls Inderste.

Børnehjemmet „Brandts Minde“ i Ollerup var hun trofast imod. Da det nedbrændte i Efteraaret 1905, tog hun Børnene til sig paa Skolen og beholdt dem, til der var fundet en passende Lejlighed til Opholdssted, mens Hjemmet blev bygget op igen. Pastor V. Clausen i Ollerup, som er Formand for Børnehjemmets Bestyrelse, udtalte ved hendes Jordefærd: „Et af de sidste store Arbejder, hun udførte, medens hun endnu var nogenlunde Herre over sin Sygdom, var for Børnehjemmet i Ollerup efter dets Brand, og som en af dem, der havde Lejlighed til paa nært Hold at følge dette Arbejde, kan jeg sige, at ligesom hendes Omtanke og Omhu strakte sig fra Helheden til de mindste Ekeltheder, saaledes var hendes Iver utrættelig; med stor Kraft og Kærlighed tog hun sig af Børnene og Børnehjemmets Sag, og det kan væsentlig takke hende for, at det blev bygget og i alle Henseender indrettet og udstyret saa godt som det blev.“

Et lille Jordstykke, der laa umiddelbart op til Byggegrunden, købte hun til høj Pris og gav det til Børnehjemmet.

Man lærte bedst at kende og værdsætte Fru Nanna af hendes Handlinger. Hun var udpræget praktisk, og hun hørte ikke til dem, der lægger deres Følelser blot i Ord. Deraf kom det maaske, at Folk, som ikke kendte hende tilstrækkeligt, antog hende for en prosaisk Natur uden egentlige ideelle Anlæg.

Den Sygdom, hun en lang Aarrække droges med, og som gradvis nedbrød hendes Legeme, formaaede ikke at underkue hende sjæleligt. Det blev en Styrkeprøve mellem det, som er forgængeligt, og det, som varer ud over Graven. Sygdommen fik mere og mere Overtaget over Legemet, men hendes Aand, hendes Viljestyrke beherskede den. Hendes nærmeste i Hjemmet, Skolen og dens Gerning, de mange Venner maatte ikke lide under hendes Sygdom, hendes egne Interesser ikke sløves af den — det var en Kamp paa Liv og Død. Man hørte hende aldrig klage, tværtimod, hun holdt Modet og Fortrøstningen oppe hos dem, der omgav hende. Selv lidende, havde hun til det sidste Øje og Øren for andres Lidelser, rede til at bringe Lindring, om hun evnede det.

Om Kristendom talte hun meget lidt, hun *levede* den. Hendes Mand vidner ved hendes Bortgang, at lige til det sidste bevarede hun sin faste Tro paa Gud. Han fortæller, at hun altid vilde, at Julen i deres Hjem fik Lighed med Julen i hendes Barndomshjem. Juleaften ønskede hun Juleevangeliet og det tilsvarende Stykke i Vilh. Birkedals „Daglig Husandagt“ læst og de gamle Julesalmer sungne, særlig Brorsons „Den yndigste Rose er funden“, der var en af hendes Yndlingssalmer.

Det var i Paaskeugen, Fru Nanna blev jordfæstet. Kirkeklokken klang ud over Graven og det store Følge, forjættende, at alle, som har troet paa den opstandne Guds Søn, skal, naar den sidste, store Paaske kommer, opstaa til evigt Liv i Gud.

Fru Nanna.

22. April 1908.

Naar Livet gaar fort over Sten, over Stok,
og du isner ved Tanken en Dag, —
saa se du dig ind under Højskolens Tag,
hvor roligt og trygt, under Aandskravets Flag,
man arbejder støt med sin Flok. —
Det lysner af Ungdom og Latter og Skæmt,
Hverdagens slidsomme Møje er glemt.

*

Det er Nattens stille Stunder,
lyst og trygt nu alle blunder, —
Drømme spinder sig om Sind og Tanke. —
Vaagen ligger kun derinde
ensomt lyttende en Kvinde,
om hun føler Hjemmets Pulsslag banke.

Egen Sot gav hende Hjerte
for de manges Nød og Smerte,
Raad hun gerne gav hver Sjæl i Vaade. —
Medens Husets syge Frue
ligger vaagen i sin Stue,
samler i sin Haand hun alle Traade.

Stor og stille Maanen stiger
og mens langsomt Natten viger,
gryr omsider Dagen svagt i Øster.
Da først træt hun Ho'det hælder,
naar fra Vindvet Lyset vælder
og der høres unge, glade Røster.

Dæmpet fra den aabne Rude
 hører Livet hun derude, —
 hun, som selv for Haab om Liv maa stænge.
 Frejdigt toner Morgensangen,
 og hun sovner trygt ved Klengen:
 Livet gaar paany sin vante Gænge.

*

For Hjem og for Skole holdt trofast hun Vagt,
 skønt lænket til Lejet hun laa; —
 hun var som Sjælen, den, ingen saa',
 men alle forstod hun at virke paa
 ved sin stærke Personligheds Magt.
 Hun styred' de unge med myndig Aand,
 sikkert og fast, men med kærlig Haand.

En Kvinde som hun, der har kæmpet og lidt,
 segnende Aar efter Aar,
 tit ensom i Striden mod Sygdommens Saar,
 hun vinder en Adel, som aldrig forgaar,
 hun vokser, naar Striden er stridt. —
 Thi svært er det alle mod Døden at vandre.
 Men den, som *véd*, at hans Aar er kun faa,
 og *dog* kan leve sit Liv for andre,
 hans Minde skal fredlyst for Tanken staa.

*

Og kendte du hende, da ser du i Mindet,
 mens Tankerne gaar til den gemmende Grav,
 en Kvinde som faa med Adel i Sindet,
 med Øjet aabent for Livets Krav,
 kæmpende frem mod de store Maal
 med et Hjerte af Guld og en Vilje af Staal.
 En Kvinde, som tænkte paa andres Tarv,
 som levned os unge Eksemplet som Arv.

Vi sorgfulde hørte, at Livslyset sluktes,
 og Blikket bli'r dugget ved Graven, som luktes, —
 og vi, som har kendt og fik kær denne Kvinde,
 vi unge, vi hædrer med Tak hendes Minde.

Karen Tygstrup.

I Tilknytning til Peder R. Møllers Skildring meddeles
 ovenstaaende Digt, der blev skrevet ved Fru Nannas
 Jordefærd.

Elevmødet paa Ollerup Højskole 1909.

Ved *J. P. Kristensen-Randers.*

Lørdag d. 19. og Søndag d. 20. Juni holdtes det første Elevmøde paa Ollerup Højskole efter 1894, da Skolens nye Bygninger blev tagne i Brug, og det blev en i alle Maader smuk og vellykket Fest. Ved Aftenstid om Lørdagen strømmede de gamle Elever til Skolen. Aftenen gik paa den fornøjeligste Maade med Sang og Musik.

Søndag Morgen gik de gamle Elever og mange af de paa Skolen værende op til Ollerup for at mindes Nanna ved hendes Grav. Ved den Sti, som over Kirkegaarden fører til Nannas Hvilested, ligger Anton Niensens og Pastor Brandts Grave. For mange var sikkert denne Vandring den dejlige Søndag Morgen en Rejse ind i gode Minders Land.

Kl. 10 samledes vi i Gymnastiksalen. Først lød Salmen: „Den signede Dag.“ Derefter bekendte vi Troen, bad Fadervor og sang Versene: „Lad Verden ej med al sin Magt“ og „Her staar vi nu i Flok og Rad“. Jeg holdt saa en Tale af omtrent følgende Indhold:

I maa ikke vente noget egentligt Foredrag af mig nu. Jeg vil kun ved nogle faa og spredte Mindeord søge at samle vore Tanker i Taknemlighed mod fire Mennesker, hvis Navne altid vil være knyttede til Vesterskerninge-Ollerup Højskole.

Mads Hansen, som var født d. 23. Juli 1834 i Hundstrup Sogn, 1 Mils Vej her fra, og som døde i sin Fødegård Natten mellem 1. og 2. April 1880, er Skolens Op-havsmand.

Hans ypperste Ejendommelighed kan jeg bedst fremstille, naar jeg gaar ud fra en Oplevelse fra mine unge Aar. Jeg hjalp, da jeg var en 16 Aar, en Husmand at skære Tørv, det vil sige, han skar dem, og jeg trillede dem ud. Han var saa tavs og indesluttet, at en ung samtalelysten Fyr som jeg led derunder; men en Mandag mødte han i straalende Humør. Han snakkede op, nynnede og fløjtede. Da vi sad ved Formiddagsmellemmaden, fløjtede han, bedst som han sad og tyggede, saa Maden

fo'r ham ud af Munden, og jeg spurgte da: „Hvad gaar der af Dig, saa fornøjet som Du er i Dag?“ Jeg fik saa at vide, at han Dagen før havde været i Kirke eller til et Skovmøde — jeg husker ikke hvilket. „Det var endda godt, det, han (Taleren) sagde; det kan ligefrem klare op i en Tørvegrav.“ Efter at jeg selv er bleven Ordfører, har den gamle Husmands Ord lydt for mine Øren Gang paa Gang og sagt mig, at Ordets Herlighed ikke fortrinsvis aabenbarer sig eller har hjemme, der hvor Ordet saa tit føres: i Templer og høje Sale, men mest dér, hvor Tilhørerne tager det med hen. Det er under Hverdagsliveis Sysler og Skæbner og under Folkelivets ikke sjældent trange Udviklingskaar Ordets *Klang*, *Varme* og *Glans* skal give sig til Kende med Aandens Magt og Herlighed.

Mads Hansen var Digter; han var det saaledes, at Poesien gennemstrømmede hans daglige Færd. Det kunde hænde, at naar han gik bag Ploven, begyndte en Sang at nynne sig frem i ham. Og Ordene, som dukkede op af hans Sjæl, gjorde ham saa glad, at han maatte bevare dem. Han tog et Tag til Lommen; men Noterebogen var der ikke. Saa hjalp han sig alligevel. I Vestelommen var der et Stykke Blyant. Det tog han frem, løftede sin ene Træsko op og skrev paa „Overtaget“ af den det, der ikke maatte glemmes. Eller han stod i Loen og skrev paa en Stolpe de Ord, som findes der endnu:

„Jeg er en Konge, mit lille Hjem
er mit Rige —
en Mark, hvor Blomsterne mylre frem,
er mit Rige;
i Rummet er det just ej saa vidt,
men himmelhøjt og saa frit, saa frit
uden Lige.“

Det samme Lys, som skinnede for Mads Hansen i hans daglige Færd, vilde han gjerne have tændt for alle i hans Egn. Derfor tog han sig med stor Offervillighed af Højskolesagen. Da han havde sikret sig *Anton Nielsen* som Forstander, laante han Penge og købte for egen Regning et Hus i Vesterskerninge By og lod det omdanne til Skole. 1868 aabnedes Højskolen med 17 Piger som Elever. „Det viste sig snart, at det gamle Hus ikke var stort nok eller

duede til Højskole; der maatte altsaa bygges et nyt. Ved en Bazar, som afholdtes i Sommeren 1868 i dette Øjemed, kom der kun lidt ind til Hjælp til den nye Bygning, og han maatte da skaffe Pengene selv. Hans Forpligtelser for Skolen blev nu saa store, at, hvis den var gaaet i Stykker, vilde Faderens Gaard næppe nogen Sinde være bleven hans Ejendom, da han ikke vilde kunnet dække dem, uden ved at sælge sin Fødegaard. Man Mads Hansen bevarede sin Tro paa den gode Sag. „Jeg har ikke gjort noget her for Fordelens Skyld“, sagde han. „Er der Sandhed i den Sag, er den til Oplysning for Folket og til det aandelige Livs Fremgang blandt mine Medmennesker, da maa den kunne bane sig Vej. Vorherre lægger nok sin Velsignelse til.“

Saaledes skrev *Peder R. Møller* 1881; han tilføjer: „Og hans Tro blev heller ikke beskæmmet. Senere fik Skolen god Tilgang af Elever, ligesom den i sin Virksomhed blev støttet af flere Mænd, særlig Præsten *J. S. Brandt*. Forstanderen overtog den 1874 som Ejendom, og den er vedblivende godt besøgt. En saadan uegennyttig Offerberedvillighed for en almen Sag træffer man ikke hver Dag, og man maa indrømme, at „Adel kan en Bonde være.“

Præsten *J. S. Brandt*, Ollerup, er allerede nævnt. Han blev født i Gamtofte 3. Januar 1812 og døde i Ollerup Præstegaard d. 15. December 1898 efter at have været Præst for Ollerup-Kirkeby Menigheder i over 60 Aar. 1866 skrev Mads Hansen om ham: „Der er en Mand, som fremfor nogen anden har været min trofaste Vejleder og Hjælper, og det er Pastor Brandt i Ollerup. Hver Gang jeg har snublet, har han faderlig taget mig ved Haand. Hans ædle, kristelige og folkelige Liv har, siden jeg lærte ham at kende, været mig et lysende Eksempel, og hans dejlige Prædikener og Folketaler har mægtigt bidraget til at give mit Liv den Retning, det nu har.“

Det var under meget alvorlige Forhold, disse to Mænd mødtes. Mads Hansens Kæreste, en Gaardmandsdatter fra samme Sogn som han, blev pludselig syg, og de saa snart begge, at Døden vilde adskille dem. „Det sortnede for hans Øjne, og han følte paa Bunden af sin Sjæl en Stræng dirre, som han ikke kendte. Hvor skulde han søge Styrke til at bære Modgangen? Han havde ved tidligere Lejlighed

hørt en Nabopræst tale, hvis Ord paa en forunderlig Maade havde grebet ham. Til ham gik han og bad ham følge med til hans syge Kæreste. Paa Vejen talte de meget sammen, og ved Sygesengen hørte han en levende Forkyndelse om ham, der er Opstandelsen og Livet. Da rørte Vor Herre ved Mads Hansen selv, og han bøjede sig udmyg i Troen under det levendegørende Ord. Da hun døde, spirede i hans Hjærte det Frø, der hidtil laa gemt, for ved Guds Naade at vokse.“

Pastor Brandt var særlig udrustet til at tale Livets Ord ved Kristnes Sottesenge. Flere Gange har jeg hørt ham fortælle, at hans Datter Christiane som lille engang sagde til ham: „Vor Herre maa da tage ordentlig fat, naar saadan en tung og stor én som du skal op i Himlen.“ Og til denne Barnetale føjede han: „Ja, det maatte han.“ Herved tænkte han paa, hvad der hændte ham i 1848 og 49.

D. 22. Januar 1848 kom hans Nabopræst Chr. Hornemann Bredsdorff fra Vesterskerne over til ham paa Besøg. Mens han legede med Brandts 8-aarige Datter Ulrikke, sank han død til Siden, ramt af et apoplektisk Tilfælde. 20 Dage efter, d. 11. Februar, døde Brandts Svigerfader Proprietær Jens Lange under et Ophold i Ollerup Præstegaard, og endnu mens han laa Lig dér, døde den nysnævnte lille Ulrikke af Hjernebetændelse. I Kirkebogen skrev han om hende: „Sognepræsten J. S. Brandts ældste elskede uforglemmelige Barn.“ Hun og hendes Morfader blev stedte til Jorde samme Dag, nemlig 21. Februar. Der fortælles i Brandts Slægt, at han i denne tunge Tid tit gik op og ned ad Gulvet i sit Værelse og sukkede: „Hvad betyder dette her? Hvad betyder dog dette her? Det maa jo betyde noget.“ Og der blev sørget for, at han ikke i Hast kunde slippe fra dette Spørgsmaal. D. 13. Maj 1849 forrettede Kateket Wedel fra Svendborg Gudstjeneste i Kirkeby for Brandt, som da var syg. Da Præstefamilien i Ollerup Præstegaard sad ved Middagsbordet nævnte Dag, kom der ridende Ilbud med den sørgeligt gribende Meddelelse, at Kateketen var falden død om under Altergangen i Annekskirken.

Til „Danmarks Præstehistorie i Aarene 1869—84“, af Sofus Elvius, skrev Brandt: „Flere pludselige Dødsfald, der som Lynet fra klar Himmel er slaaede ned om-

kring mig, har haft Indflydelse paa min aandelige Udvikling.“

Hvordan denne Udvikling ytrede sig, har jeg haft Lejlighed til at kende gennem 14 Aar. I denne Aarrække talte han paa Skolen hvert Aar 1 Gang ugentlig i Skoletiden de fleste af Aarene, ellers ved enkelte Lejligheder som Efteraarsmøderne. Han vilde aldrig have Vederlag for sit Arbejde i Højskolens Tjeneste.

To Tanker kom han altid tilbage til. Den ene var denne: „Guds Hænder er skabende og styrende; saa' vi Mennesker klart nok, da vilde vi overalt se Mærker af Guds Hænder eller se dem i fuld Virksomhed; men vi ser saa daarligt, saa vi i det højeste kun skimter Guds Finger som i en Taage. Men det er dejligt at skimte Guds Finger og skønne, at den rører sig og har rørt sig til vort Vel.“ Den anden Tanke er denne: „Gud er god. Aa, hvor elsker han Verden.“ Og særlig holdt Brandt af at dvæle ved Guds Godhed mod Danmark: vor Frihed, vor Folkeoplysning, vore gode økonomiske Kaar og Evangeliet i dansk Forkyndelse — alt er Guds gode Gave til os. Men ikke mindre varmt kunde han tale om Guds Godhed mod den enkelte. Han var en Mand med megen naturlig Mynlighed og Selvfølelse; men han var ydmygt taknemlig for Guds naadige Styrelse i hans Liv. Det sidste Ord, jeg mindes af ham, sagde han til mig faa Dage, før han døde: „Jeg ligger ved Naadens Dør og banker paa; den kan kun aabnes inde fra.“

Forfatteren *Anton Nielsen*, Forstander for Vesterskerlinge Højskole fra 1868 til 1882 og derefter i 2 Aar for Ollerup Højskole, er født paa Sjælland 5. Maj 1827 og døde i Østerskerlinge d. 6. Marts 1897. Han opgav sit sikre Levebrød, det gode Skolelærerembede i Munkebjergby v. Slagelse, for at gaa ind i den i alle Henseender usikre Stilling som Forstander for en nyoprettet Højskole i en fremmed Egn. Fra Mindestenen, som er rejst for ham paa Pladsen mellem den gamle og den nye Ollerup Højskole, taler han saaledes:

„At kvindre som Spurv ved Bondens Tag,
at sprede lidt Lys i hans tunge Dag,
at lette hans Byrder, som trykke,
det blev min Lod som min Lykke.“

Der er heri noget, som fremhæver en Hovedejendommelighed hos Anton Nielsen som Menneske og selvfølgelig saa ogsaa som Forfatter og Skolemand. Han havde en stærkt udviklet Sans for det oprindelige, hvad enten dette hørte det ydre eller det indre til.

Han elskede Naturen, var i høj Grad Friluftsmenneske og kunde af fuldt Hjærte sige med Digteren:

„Aldrig af malede Bøger og Blade
kan Du begribe den store Natur,
Fuglen maa høres i Skov, under Blade,
mat er dens Sang, naar den fængsles i Bur.
Fuglenes Vrimmel, Blomsternes Stimmel,
den maa du se, hvor den sattes af Gud.
Stjærnernes Gang paa den natlige Himmel
tager sig slet paa Papirerne ud.“

Han holdt af jævne danske Bønder mere end af andre danske Mennesker, kan man vist sige uden at gøre ham Uret. Det var ham en Sorg, at deres Sprog, deres Klæder og deres Sæder var saa meget i Drift bort fra det gamle, som Tilfældet er i vore Dage. De troskyldigste Elever, de, hos hvem en gammeldags lidet sammensat Kultur var raadende, blev gærne hans bedste Venner. Og han kunde daarligt med de Mennesker, for hvem en tynd moderne Kulturfernis var Hovedsagen.

I hans Undervisning sporedes hans Sans for det naturlige, det for vort Folk oprindelige, i Valget af de Kilder, han øste af. De gamle Myther, Sagnene hos Sakse og Middelalderens Folkeviser tyede han meget til, og i dem fandt han den bedste Støtte for sit Syn paa Menneskelivet.

Anton Nielsen regnede Længselen efter Gud til det oprindelige i Menneskenaturen. Han, som droges saa stærkt til det sollyse Syden — han var vist i Italien en halv Snes Gange —, var ogsaa i dybere Forstand en Trækfugl. Han kunde sige med Ingemann: „Her har vi dog ikke hjemme“, og „Mig længes efter Guds Rige.“ Han glædede sig meget, naar han skønnede, at han ved sit ugentlige Foredrag om kristelige Æmner havde vakt Alvor i en og anden Sjæl. Derom kan man i hans Bog „Højskoleliv i Tredserne“, S. 112—113 læse følgende:

„Disse Foredrag fik jeg megen Glæde af og fik Bevis for, at Kristendommen er gammel i vort Folk, og at det

er langt bedre forberedt til at høre gudelig Tale end til at modtage historisk eller anden folkelig Oplysning. En gang da jeg havde endt et saadant Foredrag og var gaaet ind i mit Værelse, kom en ung Karl paa 18 Aar lige bag efter mig. Han saa' meget hed og bevæget ud. „Hvad en der i Vejen, Kristen?“ spurgte jeg. Han kunde næsten ikke faa sagt noget, men endelig fik han stammet frem: „Aa, Anton! jeg havde aldrig tænkt, at det var saa vigtigt.“ „Du mener: at leve et kristeligt Liv?“ „Ja.“ „Jo, Kristen, der er ikke noget saa vigtigt i hele Verden. At være flittig, dygtig og at tjene Penge, at være godt lidt af andre Mennesker, kort sagt, alt, hvad man stræber efter af Ting her paa Jorden, af alt dette er intet saa vigtigt som at leve med Gud. Og du maa være glad, min Dreng, for, at Gud har rørt ved dit Hjærte, saa at du har faaet det at vide i rette Tid.“ — „Men alle de Aar, jeg har gaaet og tosket om, de er spildte,“ sagde han, mens Taa-erne strømmede ned ad hans Kinder. — „Du maa dog have hørt saadan noget før i Skolen og Kirken.“ — „Ja, men jeg har da aldrig troet, det var saa vigtigt.“ — „Ja, ja, min Søn! Gud kalder paa os, naar hans Time kommer. Nu véd du da, det er vigtigt. Bliv nu ved at være lydhør, naar du kan høre Guds Ord!“

De Oplysninger, jeg har givet om Mads Hansen, Pastor Brandt og Anton Nielsen er jo ikke paa nogen som helst Maade udtømmende. Jeg har kun flygtigt, ved Smaablink saa at sige, søgt at henlede Opmærksomheden paa Lyset i det Mindernes Land, der ligger omkring Vesterskerninge—Ollerup Højskole. Allermindst tør jeg blive udførlig, naar jeg vil tale om Ollerup Højskoles sidst bortkaldte betydelige Medarbejder: *Fru Nanna*. Jeg tør ikke kaste mig ud i Mindernes Hav. Jeg tør kun fremkalde en Krusning af dets Overflade ved at kaste en lille Sten ud i det.

Bjørnstjerne Bjørnson sagde i Vinteren 1887 i Svendborg om Berg: „Gud bevare mig! da han forleden Dag kom ind ad min Dør i Hotel d'Angleterre — det var, som halve Danmark kom sejrende!“ Da Nanna Sommeren derefter var her for at holde Foredrag for Pigerne, kaldte vi hende spøgende: „Det halve Danmarks Datter“. Der var Alvor i Spøgen. Hun var Barn af noget godt dansk,

som selv om det ikke er „det halve Danmark“, dog burde være det, mindst.

Hun var vist den i den Berske Børneflokk, som lignede Faderen mest. At fortælle om det, der var karakteristisk for ham, er at give et Billede af hende. Jeg fremdrager derfor nogle faa Træk af Bergs Liv:

Han troede paa Livets Magt og vilde gærne hjælpe det til en rig Udfoldelse. Han holdt ikke af at høre den Tale: „Dér kan det ikke nytte at komme; det er en død Plet.“ Han udtalte herom engang: Vi skal ikke give Døden noget godvillig; vi skal nappes med den, saa godt vi formaar.“ Jeg har Gang efter Gang maattet mindes disse Ord, naar jeg saa Nannas energiske Kamp mod Dødens Angreb paa hende selv. Men Ordene rækker jo langt videre. Det var intet mindre end selve Folkelegemet, Berg vilde hjælpe mod Dødens Magter.

Det var i et af sine sidste Aar han formede Valgsproget: „Gaa aldrig paa Akkord med Uretten!“ Men allerede som Dreng lærte han at hade den Dødsragt, som hedder Uretfærdighed, og at elske den Livsmagt, som hedder Retfærdighed, og som maa nævnes først, baade naar man vil beskrive Guds Riges Herlighed, og naar man vil nævne Hovedhjørnesteinen under et verdsligt Rige.

Da han var 9 Aar gammel, blev han Vidne til et Oprind, som fik livsvarig Betydning for ham. Et Skib var strandet. Vraggodset laa samlet paa Stranden, og nogle „høje Herrer“ fra Byen, Øvrighedspersoner, der var mødte for at føre Tilsyn, gjorde sig til gode med et Anker Vin, som de uden videre havde taget af den strandede Ladning; da kom der fra Kysten en fattig Mand, som havde hjulpet til ved Bjærgningen, og da han fik Øje paa et Tørklæde, som laa i Dyngen, stak han det til sig. Men de fornemme Herrer, som havde set, hvad han gjorde, kaldte ham hen foran sig. Tørklædet blev taget fra ham, og han blev strængt og haanligt skældt ud for en Tyv af de samme Folk, der uantastet sad og nød det langt kostbarere Bytte, de med lige saa liden Ret som han havde tilegnet sig. Lille Kristen Berg stod tæt ved, og uvilkaarlig knyttede han Næverne af Harme over, hvad han saa og hørte. I det Øjeblik slog det ned i hans Sjæl, hvad Forskel der dog gøres paa de smaa og de store Tyve, og efter hans

egen Udtalelse vaktet der med det samme en stærk Lyst hos ham til at kæmpe for, at der kunde blive lige Ret for alle i Landet.

Nanna hørte til dem, der kan harmes over Uret. Der er en Vending, som hun har sagt med Fynd og Klem mange Gange, naar der efter hendes Mening var sket en Uretfærdighed: „Det er syndigt!“ — Hun syntes, at Kvinderne i vort Land var tilsidesatte i det offentlige Liv. Hun tog juridisk Eksamen for ustuderede, fordi hun mente, den kunde hjælpe hende til at kæmpe for Kvindernes Ret.

Retfærdighed kræver særlig Hensynsfuldhed mod dem, der mindst kan nøjes med egen Hjælp. Nanna mindedes tit, at hendes Fader sagde til sine Børn: „Intet Selskab i mit Hus er vellykket, naar ikke alle har befundet sig vel dér“, og at han bad dem tage sig mest af dem, som kom fra de trangeste Forhold, eller som af én eller anden Grund havde vanskeligst ved at komme med i den selskabelige Glæde. — Hun havde arvet hans Kærlighed til „de smaa“. — Hun og hendes Fader holdt af Børn, og Børn holdt af dem. Det hændte jo i Allingaabro, vistnok 1878, at bedst som Berg stod oppe i en Vogn og maalte de moderate Skæppen fuld, følte han en blød Barnehaand inde i sin Haand, og da han bøjede sig ned til Barnet — en Pige paa en halv Snes Aar — og spurgte: „Hvad skal du, lille du?“ lød det op til ham: „A holder med dig!“ Ja, Børnene holdt med ham og holdt af ham. Da jeg i Avgust 1889 første Gang gæstede Bergs Hjem paa Bogø, hentede han mig med Vogn nede ved „Lindebroen“. Nogen synderlig bekvem Køretur fik jeg ikke op til „Villa Dana“. Vognen blev nemlig paa Bergs Indbydelse saa stoppende fuld af Børn, saa han og Nanna og jeg knap kunde være der. — Hvor var han straalende i disse „trykkende“ Omgivelser. — Og jeg er nær ved at tro, at Nanna havde sin gladeste Maaned paa Ollerup Højskole i Oktober 1905, da Børnehjemmet „Brandts Minde“ var brændt, og alle de foreløbig hjemløse Børn var hendes Gæster. Det véd jeg, at en af hendes bedste Timer om Aaret var den Time lige før Jul, da Byens fattige hentede Julegaver hos hende.

Lad mig slutte med et Ord af „Højskolens Fader“, Grundtvig:

„Har Sandhed du søgt paa Mindets Vej,
du staar vel til at raade!“

Jeg har i denne Time ledet vore Tanker hen ad Mindets Vej. Der lyser Sandheder her, som kan raade os paa det bedste, baade med Hensyn til vort eget og vort Folks Liv. Gud være lovet og takket for alle de rige Minder, han har knyttet til denne Skole!

Derpaa sang vi nedenstaaende Sang, som jeg havde skrevet til Dagen.

Mel: Jeg er en simpel Bondemand.

Der gik „en simpel Bondemand“
paa Sydfyns skønne Jord;
han elsked højt sin ringe Stand
og Aandens Liv i Nord.
Og gyldne Sjælestrænge,
som stemtes i hans Bryst,
om Kap skal klinge længe
med Bølgens Slag mod Kyst.

Paa Bakken hist, hvor Kirken staar
ved gamle Præstebo,
der voksede under sære Kaar
saa stærk en Kristentro:
Tit under Kirkebue
og i den grønne Skov
som og i Skolestue
har lydt dens »Gud ske Lov!«

En Sjællandsfar, kun Spurv af Rang
og ingen Sangens Drot,
ved Solbjergs-Lag dog kvad en Sang,
som huer Folket godt.
Med Kvidder fra sin Rede
i Ly af fattigt Tag
han kom for Lys at sprede
i Bondens tunge Dag.

Ved Vintertide og i Vaar,
i Sommer og i Høst,
i atten gode rige Aar
lød her Fru Nannas Røst.
Hun, som trods Sotens Vaande
og læketyngtet Fod,
gik Livet glad til Haande
med Kærlighedens Mod.

Vort Hjertes Tak til dig, vor Gud,
 for Kvinde som for Mand,
 som blev dit gode Sendebud
 med Lys til dette Land!
 De kære, her vi savne,
 dem tabte vi dog ej:
 som klare Mindebavne
 de lyser paa vor Vej.

Umiddelbart derefter talte *Rasmus Laursen* om

Den fynske, sjællandske og jydsk linje i dansk åndsliv.

Der bliver i vore dage talt så meget om den jydsk bevægelse eller den jydsk linje i dansk åndsliv.

Der er sikkert ikke alene en jydsk, men også en fynsk og sjællandsk.

Når Blicher synger:

Fynbo og jyde og sjællandsfar
 til et hus vi alle jo høre —

så har han ret; vi hører alle til det samme hus; vi er alle børn af den samme moder, Danmark.

Men som børn af den samme moder kan være forskellige i meget, således er fynboer, jyder og sjællændere også forskellige; og som det enkelte menneske kun kan blive til gavn ved at bevare og udvikle sin ejendommelighed, således må fynboer, jyder og sjællændere også bevare og udvikle deres ejendommeligheder — kun derved kan de give det bidrag, de skal, til dansk åndsliv.

Jeg vil i dag, da her er repræsentanter for alle tre folk til stede, sige lidt om disse ejendommeligheder — og jeg vil begynde med fynboerne.

Der er bleven sagt, og det siges endnu, at fynboerne er fantasifolket i Danmark. Dette er vist rigtigt nok, og dette er der ingen grund til for fynboerne at være kedede af.

Fantasiens, indbildningskraften, er nemlig en udmærket, en kongelig sjæleevne.

Den er sjælens opladte øje; og kun ved at have dette øje åbent og klart kommer vi i forbindelse med den usynlige verden — åndens evige verden.

Når det nu er en kendsgerning, at fynboerne er de livligste og mest opvakte danske, og når endvidere dette er tilfældet, at alt, som er af åndelig art har så let ved at finde genklang på Fyn, så hænger dette sikkert sammen hermed.

At holde dette sjælens øje opladt og klart og derved bevare den levende modtagelighed, det er fynboernes opgave — her er den fynske linje.

Men er fynboerne fantasifolket, så er der bleven hævdet, at sjællænderne er følelsesfolket.

Grundtvig, der selv var en sjællænder, understreger dette så kraftigt, at han kalder Sjælland for kærlighedens ø.

Dette er der noget i; det er sikkert mere end en tilfældighed, at nogle af vore smukkeste sagn om dyb og ægte følelse og inderlig trofasthed er stedfæstede på Sjælland.

„I sagnet spejler sig folkets hu —.“

Vi kan i denne forbindelse først mærke os den dejlige fortælling om Sigrid, kong Sigvalds datter i Lejre.

Den handler om at være personlig sanddru, være tro mod sig selv og ikke jasje med sine dybeste og fineste følelser.

Om Sigrid fortæltes der, at hun var så bly, at hun ikke vilde se på nogen mand. Hun vilde ikke give øje og hånd, før hun var sikker på, at hun kunde give hjertet med.

Hendes fader bestemte da, at den, der kunde få hende til at slå øjnene op, skulde få hende.

Det prøved kun forgæves
så mangan ridder skøn,
det prøved dog forvoven
især en bondesøn.

Det var Odder Ebbesøn. Han var både helt og skjald; han kæmpede for hende, og han sang for hende — men lige meget hjalp det. Det var først, da Sigrid var fuldkommen sikker på, at hun kunde give ham både øje og hjerte på en gang, at det gik, som der står i visen:

Da slog hun op to øjne,
de var to sole små,
hvad begge ledte efter,
nu soleklart de så.

Hvor er dette smukt! Da Sakso fortæller denne historie, bliver den gamle munk så varm om hjertet, at han udbryder: „Se, det var piger, vi havde i gamle dage!“ Men handler fortællingen om Sigrid om at være tro mod sig selv og sine dybeste og fineste følelser, så handler fortællingen om to andre mærkelige sjællandske kvinder — Signe og Gudrun — om at være tro mod den, man har givet dem til.

Signe følger sin brudgom, den norske prins Hagbard, i døden, som hun havde lovet at følge ham i livet, og Gudrun er trods de „trange kår“, hun er stedt i, trofast mod sin kærlighed; skønt kongedatter må hun trække som den usleste trælkvinde, og som kvinde må hun værge sig mod vikingdrotten og hans gyldne løfter.

Det var for døve øren,
hun sukked: Jeg dog ved,
at ikke for al verden
kan sælges kærlighed.

I fulde tretten år måtte hun trække; saa blev hun reddet af sin brudgom, der trofast havde søgt efter hende.

Om denne ægte og trofaste kærlighed er det Grundtvig synger:

Aldrig briste, om de brage,
rosenhånd fra ungdomsdage.

Det er dog ikke alene om dyb og trofast kærlighed mellem mand og Kvinde, de sjællandske sagn beretter, de fortæller også om inderligt og trofast venskab.

Vi kan her tænke på de herlige fortællinger om Rolf Krake og hans mænd.

De fulgte ham alle i døden.

Endvidere kan vi tænke på det smukke sagn fra den kristne tid om bisp Vilhelm og kong Svend; om dem gælder jo det samme.

Og kommer vi saa endelig til det forhold, som efter vore gamle forfædres mening var det dybeste — slægt-

skabs-forholdet, den levende følelse af blodets bånd, så handler de sjællandske sagn også om dette.

I Rolf Krakes mund har de f. eks. lagt følgende vers:

Moder vil nu ikke sønnen føde,
 søster vil ikke om broder bøde!
 Hvor skal i verden man nu gaa hen,
 når man vil finde en fuldtro ven?

Dette er sikkert rigtigt: naar følelsen af blodets bånd er bleven så sløvet, at moderen ikke vil føde sin søn, og søsteren ikke vil bøde om sin broder, da er det haabløst at søge efter venskab og trofasthed i verden.

Se, i disse fortællinger er den sjællandske linje angivet; jeg tror, at det vilde være både godt og gavnligt at studere netop denne linje i vore dage.

Til sidst kommer jeg så til jyderne.

Jyderne er forstandsfolket i vort land. Skal man vinde jyderne for en sag, da vil de indvendinger, de kommer med, altid være forstandsindvendinger.

De vil sige: Kan det nytte noget? Kan der komme noget ud af det? Kan det betale sig?

Men kan man så få dem til at indse, at det kan nytte noget, at der kan komme noget ud af det, og at det kan betale sig, så kan man også være rolig for, at så tager de fat, og så slipper de heller ikke taget, før sagen er ført igennem.

De kommer dog ikke i trav, når de skal tage fat, nej, de kommer besindige og betænksomme.

Føst næ der æ nø' o fa'r
 kommer jyden ud a dar;
 men han go'r ett ind igjen,
 fa de und' han há' gjent hen.

Det er sandt; jyden kommer ikke, før der „nø' o fa'r“; men saa kommer han også, og det er jo også tids nok.

De jyske sagn peger på, at jyderne har mere sans for det almene, det der gælder alle, end øboerne.

De har det ligesom Thor; de kan ikke godt sidde stille, når noget er i urede.

Jeg vil blot nævne to sagn, som viser dette.

Det ene er sagnet om Folke.

Han var kammermester for kong Vermunds statholder i Sønderjylland.

Så fortælles der, engang fjenden faldt ind i landet, og det fælles fædreland kom i fare, at da ilede Folke til Jellinggård for at bringe kong Vermund budskabet; men han gjorde dette så smukt og mandigt, at det lød, som var det en indbydelse til gæstebud og ikke et fejdebud, han bragte.

Kong Vermund blev så glad over denne måde at modtage fejdebud på, at han rakte Folke sit guldbæger fyldt med vin, og da han havde drukket, skænkede han ham bægeret.

Folke lovede da, at han ikke skulde vende ryg i kampen, før han havde drukket lige saa meget af sit eget hjerteblod, som han nu havde drukket vin af kongens bæger.

Så kom kampen. Da den var forbi, og da kong Vermund vandrede tilbage over valpladsen, traf han Folke siddende bleg på tue drikkende blod af sin egen hjælm. Kongen roste hans heltedod; men Folke svarede rolig: Dannemænd må holde tro og love.

Dette er jydsk — man siger endnu i Jylland: Man skal ikke sige mere, end man kan stå ved.

Så vil jeg endelig til sidst minde om Uffe. Han er en ægte jøde.

Han kommer først, da der for alvor er nød på færde; men så kommer han også. Og da han så endelig står der nede på Ejderholmen over for de to tyskere, som han havde udfordret for at aftvætte den skamlet, som var sat på det danske skjold ved, at Kette og Vig havde brudt kæmpeloven og kæmpet to mod en — og Danmarks skæbne afhænger af ham, da taber han ikke fatningen på grund af det store ansvar, nej, han giver sig ganske rolig til at overveje, hvordan han bedst skal binde an med de to fjender; og da han så er færdig med sine overvejelser, så tager han lige så rolig den ene på langs og den anden på tværs.

Dermed skal jeg slutte.

Jeg håber, at det er fremgaaet nogenlunde af, hvad jeg har sagt, at der virkelig findes både en fynsk, sjællandsk og jydsk ejendommelighed — at hvert folk har sit at bringe.

Vi kan hjælpe hinanden og lære af hinanden.

Af fynboerne kan vi lære at holde sjælens øje klart og rent og derved bevare den levende modtagelighed, af sjællænderne kan vi lære inderlighed og trofasthed, af jyderne klog, sindig og viljestærk udholdenhed i kampen for det, som gælder alle.

Lad os da være tro hver mod sit og lære af hinanden som gode børn til gavn for vor gamle moder — Danmark.

Fynbo og jyde og sjællandsfar
til et hus vi alle jo høre;
Gud fader os alle i troskab bevar,
os alle til enighed føre.

Om Eftermiddagen samledes vi paa Pladsen mellem „Møllen“ og „Borgen“, der var da henved 600 Elever til Stede. *Bak* holdt her følgende Tale:

Det er i Dag 121 Aar siden, at der udkom en Lov, som blev af den allerstørste Betydning for Danmarks Bønder. Ja, jeg er endog tilbøjelig til at sige, at af alle de Goder, som Regeringerne i Tidens Løb har givet den danske Almue, er den det største. De har sikkert alle gættet, hvad jeg tænker paa; det er nemlig Loven om Stavnbaandets Løsning, der som bekendt udkom d. 20. Juni 1788, og som frigjorde Bonden fra de Trællekaar, han i Aarhundreder havde sukket under, og gav ham personlig Frihed og derved Mulighed for den rige Udvikling, han siden da har gennemgaaet. Ved Tidernes Ugunst, Krige og anden Elendighed var den danske Bonde i Tidens Løb fra fri Selvstændighed gleden ind under Herremændenes Magt. Det er om den Tilstand, Karl Ploug har sunget:

„Der kom en Tid, hvor Fogdens Pisk
hans Ryg i Furer pløjede;
da Sult og Nød sad ved hans Disk,
og Trællesind ham bøjede;
da han sled Dagen hen i Ægt,
og Sløvhed letted Aagets Vægt;
de sidste Skud af denne Slægt
var den, der løb fra Køge“.

Det er i korte Træk et sandt og rammende Billede af Bondens Tilstand, som her er givet. Bonden ejede ikke

selv sin Gaard, den var Herremandens, han maatte fæste den, og Herremanden tog i Regelen saa meget i Fæste, som han paa nogen Maade kunde pine ud af Bonden. Han maatte betale den aarlige Landgilde, Skatter, Tiende og Hoveri, og det sidste var det værste; thi det var næsten ubegrænset.

Bonden maatte til Hove for at pløje, saa, høste og tærsk, ja ogsaa smaa Arbejder, som at luge Stenbro, maatte Hovbønderne udføre. Det bedste Spænd Heste og de dygtigste Folk maatte færdes paa Hovmarken, og den bedste Mad fik de med; thi det krævede Æren; tit og ofte maatte Husmoderen og hendes Børn være glade ved i Hjemmet at spise det tørre Brød, mens hendes Folk paa Hovmarken havde baade Smør og Kød paa Brødet. Paa Hovmarken blev der drevet, saa vidt man kunde. Man gjorde ikke mere, end man var pisket til; blev man ikke færdig i Dag, kunde man jo tage fat i Morgen igen. Man har Exempler paa, at paa Gaarde, hvor der i Hoveriets Tid blev benyttet 30 Vogne og 60 Karle, gøres Arbejdet nu med 6 Vogne og 12 Karle. Hoveriet fremmede ikke alene Dovenskab, men ogsaa anden Daarlighed. Det var selvfølgelig usundt at have samlet paa et Sted saa megen uoplyst Ungdom af begge Køn, undertiden baade Nat og Dag. Usædelighed og Raahed af forskellig Art var en Følge deraf. — Bondens retslige Tilstand svarede til hans økonomiske. I Frederik V's Dage bandt Stavnsbaandet ham til Hjemmet fra det 4.—60. Aar. I Stridigheder mellem ham og Herremanden var den sidste i Reglen enten selv Dommer, eller ogsaa ansatte han den Mand, der skulde dømme dem i mellem. Bonden var paa en vis Maade retsløs; thi det var vanskeligt for ham at naa frem til den øverste upartiske Ret. Det meningsløse Forhold havde udviklet sig, at alle Byrder var lagt paa Bondens Skuldre — han alene var værnepligtig — men Rettigheder havde han næsten ingen af. — Hans aandelige Stæde var lavt: Han var uvidende, doven, sløv, raa og mistænksom. Et godt Maaltid Mad, en halv Pot Brændevin og en Springdans paa et stampet Lergulv kunde tilfredsstillende hans Glædestrang. Men ved Siden af al Elendighed var der hos ham bevaret en enfoldig Kristentro, parret med en god Del Overtro, ligesom hans poetiske Sans lagde sig for Dagen

i Kærligheden til Sagn og Sange og Æventyr. Saaledes saa i korte Træk den Bonde ud, som i Dag for 121 Aar siden fik Menneskeretten, personlig Frihed. Gode Mænd havde i lange Tider set, at det var galt, saadan som det var, ikke alene for Bonden, men for hele Landet, og at her maatte der reformeres, men hvorledes, var det store Spørgsmaal. Thi det var jo lovligt, som det var. Allerede i 1757 udnævnte Kong Frederik V en Kommission „til Landvæsenets Fremtarv og Nytte at befordre“. Man begyndte saa smaat paa Udskiftningen, Afledning af Vand, Vejforbedring o. s. v. I syttenhundrede og tresserne solgte Kronen og enkelte Godsejere en Del Bøndergods enten til Selveje eller Arvefæste; men rigtig Fart i Udviklingen kom der først, da den unge Kronprins kom til Styret. I 1786 nedsattes „den store Landbokommission“. Rigets bedste Mænd fik Sæde i den. A. P. Bernstorff, Brødrene Reventlov og mange flere drev paa og arbejdede paa Frihørelsesværket, og den unge Kronprins støttede i Kongens Navn Arbejdet, og Frugterne kendtes snart.

Allerede Aaret efter i 1787 kom der en Lov, der forbød Brugen af de gamle Pineredskaber, og som paabød Taksation af enhver Gaard, inden den blev overtaget af Fæsteren, for at han kunde faa Erstatning for de Værdier, som han havde tilført den, og Aaret efter gjorde man Skridtet fuldt ud, i det Stavnsbaandet løstes, og Bonden derved blev en fri Mand. Ved Friheden kom nu Løsningen af de mange praktiske Spørgsmaal. Da Bonden nu kunde rejse sin Vej, hvis han blev misbrugt, blev Herremanden personlig interesseret i at behandle Bonden godt. Hoveriet blev enten afløst eller fastsat. En Mængde Herremænd solgte deres Bøndergods, Bønderne købte sig selv.

Jorden blev udskiftet og indhegnet, saa hver Mand fik sin egen Jord at dyrke. Det hæmmende Fællesskab ophævedes, og da Bonden nu selv kan høste Frugten af sit Arbejde, vaagner hos ham Lysten og Dygtigheden, saa der i den kommende Tid er en jævn, fremadskridende Udvikling. Til Minde om Frigørelsen rejstes paa Københavns Vesterbro en Frihedsstøtte, hvor paa der staar skrevet: „Kongen bød: Stavnsbaandet skal ophøre, Landbolovene gives Orden og Kraft: at den fri Bonde kan vorde kæk og oplyst, flittig og god, hæderlig Borger, lykkelig“. Hele

det store Arbejde var i Virkeligheden enkelte gode Mænds Værk. Herremændene som Helhed modarbejdede det efter Evne, og Bonden blev slet ikke spurgt, og han forstod det heller ikke. For ham var det kun noget nyt, der paa mange Maader gav ham øget Arbejde, og derfor var han imod det. Frihedens Goder maatte ligefrem paatvinges ham. Først da han lærte Frugterne at kende, lærte han ogsaa at takke for dem. Det var et vældigt Arbejde, som her blev udført, og en mægtig Tro til sig selv og deres Sag har de Mænd haft, der tvang det igennem; men Historien har vist, at de havde Ret; thi da Ulykkerne brød ind over vort Land i 1807 og de følgende Aar, da Flaaden blev taget, København skudt i Grus af engelske Bomber, vor Handel ødelagt, Norge tabtes, Staten gik Fallit, da den største Nød og Fattigdom knugede Landet, en Nød saa stor, at man skal tilbage til Karl Gustavs Krigene og Grevefejdens Dage for at finde Mage dertil, da er det i første Række den i 1788 frigjorte Bonde, der ved nøjsom Færd og arbejdsom Flid redder Landet fra økonomisk Ruin og atter faar Velstanden til at vende tilbage. Endelig maa heller ikke glemmes Skoleloven af 1814. Den Oplysning, der herved tilførtes Bonden, bidrog i høj Grad til at dygtiggøre ham til hans Arbejde og aabne hans Øre for den aandelige Tale, som i den følgende Tid bredte sig rigt og frodigt over vort Land. „Vejen til Lykke, Flid og Oplysning er tilvisse for den danske Bonde gaaet gennem Frihedens Dør“. Den personlige Frihed, som ved Stavnbaandets Løsning blev givet den danske Bonde, har kun været til Lykke for ham og derved ogsaa for vort Land, og det samme maa siges om den politiske Frihed, som han sammen med de andre Stænder fik ved Grundloven af 5. Juni. Selv var han med i Fyrreerne til at gøre Forarbejderne for den, og han har siden da i første Række været med til at bruge den, saa at den har bragt Danmark Lykke baade økonomisk og aandeligt. I Halvtrederne fuldendes de Reformere, der var begyndt i 1788. Landbruget gør vældig Fremgang. Dræning og Mergling, Svingplov og Svenskharve bevirker, at Jorden gav rige Afgrøder. Da Robert Peel i 1846 ved Kornlovenes Ophævelse aabnede England for Indførsel af Korn, fik vi der et udmærket Marked, som i høj Grad kom det

danske Landbrug til Gode. Da samlede vore Forældre og Bedsteforældre for en Del de Rigdomme, som er kommen os til Gode; thi det var en flittig og nøjsom Slægt, en Slægt med store Indtægter og faa Fornødenheder. Paa det aandelige Livs Omraade har den danske Bonde ogsaa forstaaet at nytte den Frihed, som Grundloven gav. Hele det Aandsliv, som har sit Udspring fra Grundtvig, har fundet sit bedste Voksested hos den danske Bonde. Atter var Friheden for den danske Bonde og derved for hele Landet Vejen til Lykke, Flid og Oplysning. Og ikke mindst det Arbejde, som i den sidste Menneskealder er udført, stadfæster Sandheden af dette. Det stolte Genrejsningsarbejde, som er udført siden 64, er ikke Bondens alene, det er hele Folkets. Videnskab og Kunst, Handel og Haandværk har givet sit gode Bidrag; men Bonden har ogsaa været med, og det endda i første Række. Han har i rigt Maal benyttet de frie Skoler, som vort Land er fyldt af, han har paa dem faaet Sansen vækket og Evnerne øvede, saa han kunde løse de Opgaver, som Tiden bar frem. Vort Landbrug, Mejerivæsen, Hededyrkning og meget mere vidner om dette. Saaledes viser Historien da gennem det sidste Hundrede Aar, at „Vejen til Lykke, Flid og Oplysning er for Bonden gaaet gennem Frihedens Dør“. Jeg har ikke talt om dette for at rose danske Bønder. Det er ingen Nylte til, og det er der heller ingen Grund til; thi vel er der naaet en Del; men der er dog meget mere tilbage. Saalænge dansk Jord i den Grad er fyldt med Ukrudt, som den er, er der vel ingen Grund til at prale af vort Landbrug? En kendt Landbrugslærer fortalte mig forrige Vinter, at der var Jord i Saxen, som blev dyrket i den dobbelte Dybde af dansk Jord, og som aarlig gav 2 Afgrøder. Vi har et Stykke frem, inden vi naar saa vidt. Man roser dansk Smør og med Rette; men vore Konkurrenter gaar forholdsvis stærkere frem end os. Fyns Køer og Jyllands Heste er vide kendt; men Englands Husdyr er dog forud for vore, og ligesaa paa mange andre Omraader. Vi fik forrige Vinter alm. Valgret til Kommunen; men vi mangler den endnu til Amtsraad og Landsting. Naar vi Mænd gaar til Valg for at stemme paa vor Folketingsmand, maa vore Kvinder blive hjemme. Mon ikke de, naar de fik Valgret, ogsaa fik lige saa megen Interesse

for og Forstaaelse af Politik som os. Vore sociale Forhold kan nok trænge til Reformer. Vore Skole- og Kirkeforhold er absolut ikke mere fuldkomne, end at de nok kan blive bedre, og saa fremdeles; der er mere end Opgaver nok, der venter paa Løsning. Skal alle disse Opgaver løses paa en god Maade, saa maa det være i Pagt med virkeligt ægte Frisind, det Frisind, der under andre de samme Rettigheder under de samme Forhold, som man kræver for sig selv; thi det er det store ved Friheden, at den opdrager selvstændige Mennesker og kalder paa Dygtigheden, hvorimod Tvang skaber Trælle. Jeg skal derfor slutte med at ønske, at noget af den Tro paa Frihedens Evne til at opdrage og dygtiggøre Mennesker, som besjælede Mændene fra 1788 og 1848, altid maa være levende hos danske Kvinder og Mænd, saa Friheden som hidtil maa vise Vejen til Lykke og Ære for vort gamle Land.

Derefter talte *Trier*:

I en af sine Sange til Ungdommen synger Hostrup:

„Vi tror, om Stormen raser vildt, —
skal ej vi la' os skræmme,
nej, ingen ærlig Kamp er spildt,
der staar for Livets Fremme.“

Vi stammer jo fra et gammelt Vikingefolk, hvis Lyst Kampen var. Aldrig befandt de sig bedre end, naar de gik lige løs paa Fjenden med nøgent Bryst. Denne Glæde over at kæmpe med Modstand, dette aabne og uforfærdede Mod, er imidlertid forlængst ophørt at være karakteristisk for vort Folk. Det ejendommelige ved vor Folkenatur nu om Dage er netop snarere det fredsommelige, bløde, vege, der let lader sig skræmme fra at tage Kampen op. Vi ser godt, at der er meget, som burde være anderledes, men vi er meget tilbøjelige til at knibe udenom — maaske med en lille Vittighed — eller skubbe det fra os i den sangvinske Tro, at det bliver nok bedre, denne Tro, der er bleven morsomt udtrykt saaledes i et af vore Ordprog:

„Det trækker sig nok til Rette“, sagde Skræderen, han havde syet Ærmerne til Lommehullerne.

Nu er det sikkert nok, at ikke al Kamp har Værdi. Tværtimod! Megen af den Kamp, der føres baade i Aandens og Haandens Verden, bringer kun Ødelæggelse og Fordærv, thi den mangler det, der giver Kampen dens Berettigelse, nemlig: at den føres til *Livets Fremme*, altsaa ikke formaalsløst, men for noget, der rummer Livsværdier for os.

„Kæmp for alt, hvad Du har kært“, synger vi jo. Ja, kun hvor der elskes, kæmpes der paa rette Maade. Kærlighed! Det er det, der maa begyndes med. Den giver Kampen sit Adelsmærke. Derfor gælder det først, at vi kan komme til at *elske* alt, hvad der er til Livets Fremme. Men er det bleven os helligt og byrebart, maa vi ikke glemme, at der skal *kæmpes* for det.

Ganske særligt i Ungdomstiden vil denne Kamp begynde med os *selv*.

„Ungdomstid er Gæringstid,
Da Liv skal klares gennem Strid,
til det en Sommer føder.“

Har vi virkelig faaet et ædelt Menneskeliv i Renhed og Sandhed kært, vil vi snart opdage Fjenderne, der vil hindre os i at leve et saadant Liv.

At der er saadanne Fjender, har man — og da særlig alvorlige kristne — følt til alle Tider, men i Oldtiden og Middelalderen tog man kun altfor ofte Fejl af dem. Man troede, at Fjenderne særlig kom *udefra*, og saa flygtede man bort fra Omverdenen, bort fra det urolige Menneskeliv med alle dets Fristelser og Farer, ud i de store Ørkener i Haab om dér at finde Fred og leve et rigere Samliv med Gud, indtil man saa derude i Ensomheden gjorde den Erfaring, at om man end gemte sig i den mest øde Afkrog af Verden, saa førte man dog en god Del af denne Verden med sig, nemlig i sit urolige Hjærte med alle dets mange syndige Lyster og Tanker.

Her er det da Hovedslaget skal staa for de unge. Det er ofte en Kamp paa Liv og Død i aandelig Henseende.

Og spørger vi dem, der har taget denne Kamp op i hele dens Alvor, vil de fortælle os, at saalænge, indtil de fik en anden Hjælper, der var stærkere end de selv, var Kampen kun en Kilde til Nederlag og Fortvivlelse, men efterhaanden som de lærte helt at støtte sig til denne Hjælper Jesus Kristus, blev de mere skikkede til at kæmpe. — Den første Betingelse for, at Kampen kan faa et godt Udfald er da, at vi opfatter den paa rette Maade, ser, at det først og fremmest er Fjenderne hos os selv, vi skal vende os mod, men saa ogsaa ved, hvor vi skal finde Hjælpen.

Men samtidig med denne Kamp for det rene og ædle i os selv, maa gaa en Kamp for alt, hvad vi har kært udenfor os.

I et af vore gamle Sagn fortælles der om en svensk Konge, Herød, som havde en dejlig Datter, Thora, hvem han elskede højt. For at glæde hende skænkede Kongen hende en Gang en lille Lyngorm, som hun ogsaa var meget glad for til at begynde med. Men efterhaanden viste denne Orm sig at være et sjældent glubsk Væsen. Den aad ganske forskrækkeligt, og under dette voksede den saaledes, at den tilsidst omsnoede Thoras Jomfrubur fuldstændigt, og ikke tillod nogen anden end den Mand, der gav den Føde — en Okse pr. Dag — at nærme sig hende, indtil saa endelig den danske Kongesøn Regnar Lodbrog fældede Uhyret.

Man siger om en herskende Lidenskab hos et Menneske, at den er hans Orm, og det frygtelige ved denne Orm er netop, at hvis der kæles for den fra Begyndelsen af, hvis man ikke straks søger at faa Bugt med den, vil den efterhaanden tage Magten fra Mennesket og holde ham borte fra alt det, der ellers kan gøre Livet indholdsrigt og skønt, og som han netop derfor skal kæmpe for.

Her tænker jeg da først paa de *to Forhold*, som enhver allerede ved sin Fødsel træder ind i: 1) det snævre: *Hjemmet*, 2) det større: *Fædrelandet*.

Hvad det gælder om hele Livet: at det er en Gave, men tillige en Opgave, gælder ikke mindst for disse to Forholds Vedkommende.

Hjemmet er en Gave. — De, der selv har haft et godt Barndomshjem, som de ikke kan tænke tilbage paa, uden

at Hjærtet fyldes af den dybeste Taknemmelighed, fordi der fra dette Hjem lyser en Skare rene, velsignede Minder styrkende i Møde, ja de ved, at et saadant Barndomshjem er det bedste, der kan skænkes et Menneske i Vuggegave, men jeg er ogsaa sikker paa, at naar vi vil være oprigtige overfor os selv og nærmere tænke efter, hvorledes vi har levet og lever indenfor Familiens snævrreste Kreds, hvad enten det er i Barndomshjemmet eller vort eget, maa vi bekende, at kun altfor ofte har vi huset Ormen hos os og tilladt den at være Skillerum mellem os og dem, der staar os nærmest.

Den har antaget forskellige Skikkelser.

I Barndommen var det vel nok oftest Ulydighedens Orm, vi kendte. Og i Ungdomstiden? Ja, Kirkefaderen Augustin har fortalt os, at da han som ung drog ind til Kartago, Nordafricas letlevende Hovedstad, brændte han af urene Lyster, og derinde voksede Lidenskabernes Torne ham over Hovedet. Gang paa Gang advarede hans fromme Moder ham, men han regnede blot i sit Hovmod hendes Ord som Kællingsnak.

Den Orm, der stænger Augustin ude fra Hjemmets Velsignelse gennem adskillige Aar, er altsaa de urene Lyster og Hovmodet, Forfængeligheden. Mon det ikke er ganske den samme Orm, der faar Lov til at ødelægge saa meget hos den Ungdom, der lever nu ca. 1500 Aar efter Augustins Dage? — Senere hen i Livet viser Ormen sig maa-ske mest som Gerrighed, Hidsighed, Mistænksomhed, Gnaveri o. s. v.; men skal Ormen under disse forskellige Former ikke magtstjæle for megen af Hjemmets Rigdom, maa vi Gang paa Gang tage os sammen til en alvorlig Kamp mod den.

Vor Tid er travl og urolig. Det er en Telefonernes, Cyclernes, Automobilernes, ja snart Flyvemaskinernes Tid. Menneskene bliver optagne af saa meget, har saa mange Jærn i Ilden, og derved kommer der en Spredthed og Uro, som let kan virke opløsende paa Hjemmene. I gamle Dage, naar man var borte fra sine Kære, skrev man ofte lange udførlige Breve hjem til dem. Hvor ofte bliver det ikke nu i Stedet for til et lille indholdsløst Prospectkort, kradset ned i Hui og Hast! Og saaledes viser Uroen sig ogsaa paa saa mange andre Omraader. Ogsaa her maa vi være

paa vor Post og søge at værne om Hjemmets Fred og Hygge, ellers vil altfor store Værdier gaa tabt for os.

Det andet, der allerede ved Fødselen skænkes os som Gave, men tillige stilles som Opgave for os at kæmpe for, er vort *Fædreland*.

Elsker vi Unge egentlig vort Fædreland — thi kun saa faar jo Kampen for det Værdi —?

Med Hensyn til selve vor Lands *Natur* tror jeg, at der absolut er langt mere Kærlighed til og Forstaaelse af den nu end før. De gode Samfærdselsmidler som Jærnbaner og Cykler har sikkert bidraget meget til at aabne Folks Blik for dets ejendommelige Skønhed, hvad enten det er Øernes Skove og Bakker eller Vestjyllands Heder og Klitter. — For godt en halv Snes Aar siden husker jeg, at en Bondemand i en af Nordsjællands skønneste Egne udtrykte sin Forbauselse for mig over, at saa mange Mennesker gad kravle op ad en stejl Bakke, hvorfra der var den herligste Udsigt. „Det var da ikke noget at gøre sig saa megen Ulejlighed for; det var jo kun Marker og Skove og Vandet i det fjærne man saa' ud over.“ Denne Bondens Forbauselse bliver utvivlsomt mere sjælden fra Aar til Aar.

Men nu det danske *Folk!* Elsker vi det? Ofte kan det være smaat nok bevendt med denne Kærlighed. Det maa vi vist indrømme overfor os selv. Vor Historie i de sidste Tider er jo heller ikke af den Art, at den kan bringe Begejstringens Glød frem.

Den politiske Histories Linier er saaledes gnidrede ind i hinanden, at de for den, der gærne vil se uhildet paa Forholdene, kan være meget vanskelige at udrede, og vort hele kulturelle Liv fortæller — ikke mindst i det sidste Aar om Raadenskab og svære Brøst. Men denne Tilstand i Folket sætter uvilkaarligt sit Præg paa Fædrelands-kærligheden — og her tænker jeg særlig paa Ungdommens —. Den bliver maaske noget mere lavmælt end i gamle Dage, men derfor ikke mindre ægte. For mit eget Vedkommende mærkede jeg dette for et Par Aars Tid siden, da jeg var paa en længere Udenlandsrejse. Derude mellem de store fremmede Nationer var det, ligesom det for første Gang rigtig gik op for mig, at det dog var Danmark, der var *mit* Fædreland, og det danske Folk *mit* Folk, hvis hele Folkekarakter, med baade dets Lys- og

Skyggesider, jeg elskede og forstod som intet andet Folks, og hvis Sprog var mit Modersmaal, mit Hjertesprog!

Og som det gik mig den Gang, gaar det sikkert mange Unge nu om Dage. Vi trænger blot til en Lejlighed, hvor Fædrelandskærligheden kan komme frem, saa skal det nok vise sig, at den er der. Saaledes gad jeg vidst, om ikke adskillige ved Budskabet om Albertis forfærdelige Bedragerier blev stærkt grebne af den Følelse, at denne Ulykke egentlig ramte alle os danske, ikke blot dem, Bedragerierne gik ud over, men *det hele* Folk, fordi den satte en Skamplet paa Folkets gode Ry. Men er Følelsen af at staa sammen med hele sit Folk først bleven vakt til Live, kan jeg ikke tænke mig andet end, at vi Unge skulde føle Trang til at være med i Kampen for at løse de Opgaver, der *nu* særlig stiller Krav til Løsning.

Med Rette er der (af Hostrup i „Folkelige Foredrag“) gjort opmærksom paa det særegne ved Danmarks Historie i Middelalderen, at der er tre Dronninger, der rager op over alle Kongerne, fordi de hver i sin Tid løste den Opgave, som den Gang særlig trængte til at løses: *Thyra* rejste Volden, der skulde værne mod Fjendens Overgreb; *Dagmar* bragte Sol og Sommer med sig, o: gjorde sit Folk lykkeligt indad til. Hun bad for Fangerne, der var i Jærn og lettede Byrden for Smaafolk, der var mest tyngede af den, og *Margrete* forenede Nordens Folk. — Mange Aarhundreder er gaaet siden da. Tiden har forandret sig. Og dog! er det ikke ganske de samme Opgaver, ikke mindst den første, der ogsaa nu trænger til at løses, selvfølgelig efter *vor* Tids Tarv. Saaframt vi elsker vort Land, da er her Opgaver, værdige at kæmpe for.

Skal vi Mennesker imidlertid ikke blot blive Drømmere, der maaske har mange smukke Syner, men bare aldrig faar dem udført i Virkelighedens Verden, saa maa vi have en bestemt *Gerning* at sætte vore Kræfter ind paa, og naar Talen er om at kæmpe for alt det, vi har kært, det, der er til Livets Fremme, skulde vi gærne herunder kunde indbefatte vort *daglige Arbejde*. Det er jo langt fra alle Stillinger, der er lige interessante — skønt i saa Henseende kan Meningerne være meget forskellige, saa hvad En anser for aandsfortærende skrækkeligt, glædes en anden ved og omvendt — og dog tror jeg, at selv den ringeste

kan omfattes med Kærlighed. Sagen er, at det ofte slet ikke kommer saa meget an paa, *hvad* vi gør som, *hvorledes* vi gør det. Det er med vort daglige Arbejde som med Gymnastik. I Gymnastiken er der adskillige Øvelser, som aldeles ikke er umiddelbart morsomme eller interessante. Begynder vi nu af den Grund at sløse med disse Øvelser, er det forfærdeligt, saa sløje og dvaske vi kan blive af dem. Tager vi os derimod sammen og sætter Kraft paa, vil vi føle, at ogsaa disse Øvelser gør os godt og dermed komme til at holde af dem. Paa ganske samme Maade med vort Arbejde! Giver vi efter for den Ulyst, der kan bemægtige sig os alle af og til, vil vi blive stadig mere uskikkede til vor Gerning, af hvad Art den end er. Gør vi derimod vort bedste, vil Følelsen af Tilfredshed og Glæde heller ikke udeblive. Og dermed følger saa Kærligheden.

Det er utvivlsomt rigtigt, hvad Skjoldborg har givet opmærksom paa fornylig, at Faren for vor Tids Arbejdere er den, at Arbejdet let kommer til at savne noget af *Personlighedsværdien* for den enkelte paa Grund af den store Masseproduktion og dermed følgende Hastværk, som Udviklingen i vort kulturelle Liv har ført med sig. Og dette gælder saamænd ikke blot paa Haandværkets Omraade men lige saa fuldt for Landmændenes, Handelsfolkene og Embedsstandens Vedkommende. — Det kan vist ikke nægtes, at der arbejdes mere intensivt, med større Energi nu end for en Menneskealder siden; men saa fik til Gengæld de ældre Slægtled maaske ofte mere Personlighedsudbytte af Arbejdet.

Skjoldborg fortæller sammesteds om et Besøg hos en gammel Pibedrejer, der gaar op i sit Arbejde og er stolt af det paa samme Maade som Kobbersmeden og hans Svend er det i „Genboerne“. Efterat have talt noget sammen om Pibedrejeri, beder S. den gamle Mester lave ham en Pibe, hvortil han med et kritisk Blik over Brillerne svarer, at han ved jo ikke, hvorledes han vil behandle saadan en Pibe. Altsaa, hans Arbejde er ham dyrebart; han nedlægger i dette sin Omtanke, sin Kærlighed, ja noget af sit eget Væsen, sin egen Personlighed, og derfor kræver han med god Grund Ærbødighed for det.

Kan *vi* komme til at udføre *vort* Arbejde paa samme Maade vil vil blive dygtige og lykkelige Arbejdere.

Men Arbejdet maa ikke blive Trælleslid. Derfor skal vi, saa vidt det staar til os, ved Siden af vor daglige Dont søge at skaffe os *Interesser* (for Literatur, Kunst, Musik o. lign.), der kan danne og højne vort aandelige Liv. Dette bliver der dog ikke Tid til at komme nærmere ind paa her. Blot maa jeg sige, at jeg tror, at det ogsaa paa dette Omraade gælder om ikke at sprede sig over for meget. Saa bliver Interesserne let overfladiske, ja, ender i den rene Forlystelses- og Adspredelsessyge, hvad vi kun altfor ofte ser sørgelige Exempler paa. —

Kæmp for alt, hvad Du har kært.
dø om saa det gælder,
da er Livet ej saa svært,
Døden ikke heller.

Det er netop det vidunderlige ved denne Kamp, at den gør Livet rigere og skønnere for os.

Saa vidt jeg kan se, er det Højskolens største Opgave at være med til at aabne de Unges Øjne for alt det i Livet, der er værd at elske — alt det, der er til Livets Fremme — og saa give dem Lyst til at sætte Kræfterne ind i denne Kamp, og saa længe den danske Højskole vil blive denne sin store Gerning tro, vil den med Guds Hjælp stadig blive til Velsignelse for vort Folk.

Kandidat *Trier* ledsager Opskriften til sit Foredrag med disse Linier:

„Først efter, at jeg havde holdt dette Foredrag opdagede jeg, at Højskoleforstander Begtrup havde benyttet Hostrups Tanke om Danmarks tredobbelte Opgave i et Foredrag paa Skamlingsbanken. Havde jeg vidst dette forinden, havde jeg næppe fremdraget dette, da det saa maatte kunne forudsættes at være kendt i vide Kredse.“

Den sidste Tale blev holdt af *Laurits Hansen*:

Der er mange af den danske Folkehøjskoles bedste Støtter gaaet bort i den sidste Tid, vi behøver jo blot at mindes, hvad denne Skole har mistet. Jeg vil i Dag drage et lille Minde frem om en af dem, der er gaaet bort, nemlig om Poul la Cour, Askov.

Poul la Cour blev født paa Hovedgaarden Skærsø ved Æbeltoft den 13. April 1846. Han var altsaa en Molbo, og det tjener ikke til Molboernes Forringelse. Paa Skærsø levede han sin Barndomstid, indtil han kom paa Latin-skolen i Randers, hvorfra han blev Student 1864 med 2. Karakter.

Derfra kom han saa til København for at studere videre. Det var ikke vanskeligt for ham at vælge sit Studium; alle hans Evner, hele hans Anlæg og Begavelse pegede i en ganske bestemt Retning, nemlig i Retning af Naturfagene, og dem valgte han. 1869 tog han Magisterkonferens i Fysik, og samme Aar foretog han en Udenlandsrejse for at studere Metereologi, der den Gang var en ganske ung Videnskab, som havde vundet hele hans Kærlighed. 1871 opfandt han et Apparat, hvorved man kunde maale Skylags Højde, og det skaffede ham Videnskabernes Selskabs Sølvmedalje. 1872 blev han ansat som Underbestyrer ved Metereologisk Institut som lige var oprettet, og denne Stilling beholdt han i 5 Aar til 1877, da han opgav den for at arbejde med en Opfindelse, han havde gjort. Fonotelegraf, en Mangfoldighedstelegraf ved Hjælp af Toner, det var under Arbejdet med dette, at han opfandt sit berømte Tonehjul, disse Arbejder skaffede ham Videnskabernes Selskabs Guldmedalje.

Han var imidlertid blevet gift med Historikeren Frederik Barfods unge, begavede Plejedatter Hulda, og smukkere Par end de to skal man sjælden have set. Hulda havde nogle Aar før været Elev paa Askov Højskole en Sommer og var blevet begejstret for det Ungdomsarbejde, der blev gjort dernede. Hun formaaede at meddele sin Mand noget af denne Begejstring, og i Sommeren 1878 deltog Poul la Cour i et Møde paa Askov. Her hørte han for første Gang Schrøder tale og blev meget optaget af det. Under Opholdet dernede boede la Cour sammen med Forstander Rosendal, Lyngby. og han fortæller, at efter Foredraget var la Cour meget bevæget og sagde: „Hvor her dog er et dejligt Sted at være“.

Man havde ogsaa lagt Mærke til Poul la Cour dernede, og en Dag sagde Schrøder til Rosendal: „Hvad skal vi dog gøre for at faa det dejlige Menneske til at blive her. Føl dig for“. Rosendal følte sig for, og Resultatet blev,

at la Cour blev knyttet til Askov Højskole fra 1. Novbr. 1878, da den udvidede Højskole skulde begynde.

Det var i rette Tid, at la Cour blev knyttet til Askov Højskole, man trængte til det, han havde at byde, en naturvidenskabelig Undervisning paa kristeligt Grundlag, en Oplysning paa Naturvidenskabens Omraade, som ikke førte bort fra Gud, men nærmere til ham, og la Cour var Manden, der kunde gøre dette Arbejde.

I Efteraaret 1878 flyttede saa la Cour med sin Hustru og sine smaa Børn til Askov for at begynde sin Gerning der. Men næppe var han kommet derned, før der ramte ham et Slag, som vel vilde have knust de fleste. Hans unge Hustru blev kastet paa Sygelejet, og det blev hendes Dødsleje. Det var tunge Dage for la Cour de Dage, da han sad ved sin Hustrus Dødsleje og Dagene derefter, det var jo hende, der havde ført ham ind i denne Gerning, det var ved hendes Side, han havde drømt om at gøre sit Arbejde, drømt om Lykke og Velsignelse i Hjem og Skole, nu bristede det hele for ham ved et eneste Slag.

Der skulde en stærk Tro til at begynde denne Gerning efter dette, men han havde netop ved sin Hustrus Dødsleje vundet denne Tro, vundet den saadan, af den senere blev umistelig for ham, den kom til at præge hele hans Liv. Der var noget inderligt, noget barnligt, om man vil, over la Cour, som de, der har kendt ham, aldrig vil glemme. Han var sikkert den af Lærerne paa Askov, som Eleverne holdt mest af, der var Poesi i la Cours Maade at undervise paa, og derfor formaaede han at rive alle med sig. Man har sagt om ham, at han hypnotiserede sine Tilhørere, saa de sad begejstrede ved et matematisk Foredrag, som de ikke forstod noget af, det passer slet ikke. Men Hemmeligheden ved la Cours Undervisningsmetode er sikkert den, at han gik fuldstændig op i det, han havde at byde, og dette i Forbindelse med hans sjældne Evne til at fremsætte sine Tanker klart gjorde, at han blev forstaaet af alle.

Det var en helt ny Undervisningsmaade i Naturfagene, som la Cour indførte. Hidtil havde man gaaet ganske tørt og skematisk frem og kun fortalt om de Resultater, man var naaet til uden at bryde sig noget om det Arbejde, der laa forud. — la Cour indførte den historiske Undervisning i Naturfagene.

Varmt og begejstret, men alligevel saa jævnt og saa stille, fortalte han os om Naturvidenskabens store Mænd, med Forstaaelse og Kærlighed skildrede han deres Kamp mod Uvidenhed og Overtro, deres Kamp frem mod større og større Klarhed, indtil de eller deres Arvtagere endelig stod ved Maalet, den almengyldige Naturlov, og naar vi saa naaede saa vidt og havde det store Udsyn ud over alt det, der var underlagt denne Naturlov, saa pegede han længere ud, ud imod det, som Mennesketanken endnu ikke havde formaaet at gennemtrænge, og imod det, som den aldrig kan gennemtrænge. han viste os Grænsepælene for den menneskelige Tankes Evne til at trænge igennem, og naar vi saa stod her, hvor al Videnskab, hvor al Forskning hører op, saa aflagde han et Vidnesbyrd saa varmt, saa barnligt og saa inderligt om den Gud, som han troede paa, om den Tro, som havde været det bærende i hans Liv.

Her er for mig det største ved la Cour, her hvor han formaar at forene den store verdensberømte Videnskabsmand og den barnlige Kristen i en Person, det var dette, der gav la Cours Undervisning i Naturfagene sin Ejendommelighed og sin Styrke. Hvem der har hørt ham tale om Gallilæi, om Tyge Brahe og om Njuton vil aldrig glemme.

Han hørte ikke til dem, der talte meget med Eleverne, det havde han ikke Tid til, der er sikkert i de senere Aar gaaet adskillige Elever ud fra Askov Højskole, uden at de har talt et Ord med la Cour, men trængte man til en at tale med i Tider, hvor det rigtig kneb, saa kunde man trøstigt gaa til la Cour, han skulde nok hjælpe; thi han hentede Trøsten og Hjælpen derfra, hvor den altid er at finde, fra Gud selv.

Det var ikke alene paa Skolen, at la Cour gjorde et stort Arbejde, ligesom de fleste dygtige Højskolelærere var han en søgt Foredragsholder, han har holdt en Mængde kristelige Foredrag baade her hjemme og i Norge og Sverrig, og de har sikkert haft deres store Betydning, især overfor dem, der kun kendte ham som den store Videnskabsmand.

Han var en flittig Kirkegænger, han mødte i Kirken hver eneste Helligdag, han var nemlig Askov Valgmenigheds Kirkesanger. Jeg har et af mine allerbedste Minder om la Cour fra Kirken, naar han stod der fremme paa Kirkegulvet og bad Indgangs bønnen, det ligefrem lyste ud

fra ham af Ydmyghed og inderlig Barnetro, som han stod der helt optaget af sin Bøn.

Det var ikke alene den aandelige Side af Ungdomsarbejdet la Cour tog op, men ogsaa den legemlige. Han var naaet langt hen imod Maalet: en sund Sjæl i et sundt Legeme, og han drev Gymnastik lige til det sidste. Mangen en 20-Aars Karl maatte misunde la Cour hans ranke Holdning og hans spændstige Gang.

Det er et stort Arbejde la Cour har gjort her. Han var en lang Aarrække Medlem af Hovedbestyrelsen for de danske Skytteforeninger og tillige Formand for Ribe Amts Skytteforening. Han var en af dem, der var med at indføre den svenske Gymnastik her i Landet, saa naar der nu gøres saa smukt et Arbejde i vore Øvelshuse og paa vore Skydebaner, saa har la Cour sin store Del af Æren derfor.

De første Aar, han var i Askov, havde han nok at gøre med sit Skolearbejde, det var jo noget hel nyt, der skulde begynde; men efterhaanden fik han mere Tid tilovers, og saa kom Opfindernaturen op i ham igen.

Han var blevet opmærksom paa den Mængde Energi, der i Form af Vind farer hen over vore Hoveder og som sikkert kunde udnyttes meget bedre end den blev.

Jo mere han tænkte over det, des klarere blev det ham, at her maatte være noget at vinde. Men han manglede Penge til at anstille Forsøg for. Nogle raadede ham til at søge Staten om en Understøttelse, det gjorde han, og han fik 4000 Kr.

For disse Penge byggede han sig en lille Mølle, det kunde jo ikke blive til meget med 4000 Kr., og han maatte selv personlig gaa og passe Møllen, smøre den, rense den, kort sagt begynde som Møllerdreng.

Paa den Maade gik der nogle Aar, og han kom godt ind i de praktiske Forhold, men han indsaa ogsaa at skulde det føre til noget større, saa maatte der anstilles endnu mange flere og større Forsøg, og dertil manglede han Penge. Han var betænkelig ved igen at gaa til Staten om flere Penge; skulde Forsøgene mislykkes vilde han nødig staa som den, der havde forlangt Pengene uden at kunne yde noget for dem igen. Man trængte imidlertid ind paa ham

fra forskellige Sider, og 1896 indgav han da ogsaa sin Ansøgning, som han fik bevilliget fuldt ud uden Indsigelse fra nogen Side.

Han fik 27000 Kr. til en Mølle og 12000 Kr. om Aaret til Forsøg. 1897 blev saa den smukke Forsøgsmølle i Askov bygget, og la Cour gav sig i Færd med et grundigt Studium af, hvordan Møllevingerne bedst skulde være indrettet for at udnytte Vinden paa den mest økonomiske Maade. Disse og andre Forstudier tog Tid, og de, som havde ventet, at la Cour skulde være færdig i Løbet af kort Tid, blev utaalmodige, ja, fra visse Sider begyndte man endogsaa højlydt at kræve en Afslutning, og dette førte til, at Bevillingerne blev nedsat. Det var naturligvis ikke morsomt for la Cour og kunde nok berøve en Mand Modet, som gjorde dette Arbejde fuldstændig uegennyttigt. Frugten af hans Arbejde har da ogsaa vist sig senere.

Alle de smaa landlige Elektricitetsværker som er anlagt efter la Cours System, staar som Mindesmærker om denne Side af hans Gerning.

Men langt smukkere Minde har han dog rejst sig i sit Ungdomsarbejde.

Han faldt midt i sin Gerning, næsten inden man vidste af det.

Han havde et udmærket Legeme, som var hærdet gennem mange Aars gymnastiske Øvelser, og han sparede det heller ikke.

Det sidste Aar han levede, var han spændt for som nogen Sinde før. Foruden sin Lærergerning havde han Møllen og flere andre Ting at passe, og saa var han desuden Medlem af en Elektricitetskommission i København, hvor han skulde ind hver Uge.

For nu ikke at forsømme sin Lærergerning rejste han om Natten, var saa i København om Dagen og rejste hjem næste Nat og tog saa fat paa Skolearbejdet med det samme han kom hjem; han var overanstrengt paa det sidste.

Paaskelørdag 1908 kom han stærkt torkølet hjem fra en Koldingrejse og maatte gaa til Sengs. Sygdommen blev til Lungebetændelse, og i flere Dage laa han mellem Liv og Død.

Vi, der var paa Skolen, gik naturligvis og var bange for, hvad der vilde komme, men Lærerne trøstede os med,

at han kom sig nok. Det kom derfor noget som et Slag, da vi Fredagen den 24. April, som vi kom ud fra en Time, fik at vide, at la Gour var død. Dybere Sorg har jeg aldrig set, der blev saa stille paa Skolen, som jeg aldrig har mærket, hver gik omkring for sig selv, med sine egen Sorg, sine egne Tanker, der var ingen som talte, vi havde jo holdt saa meget af ham allesammen og kunde slet ikke forstaa, at han nu var borte, at vi ikke skulde høre ham mere. Det var et rigt Liv, der her var afsluttet, et Liv, der havde været rigt paa Velsignelse baade for ham selv og for andre.

1882 var han blevet gift med Kristine Marstrand, og hun skabte ham et dejligt Hjem, og her mellem sine Børn levede la Cour nogle af sine lykkeligste Timer.

Maa jeg slutte disse faa Ord om la Cour med at læse for dem det Digt, som Højskoleforstander Kvaale fra Norge læste ved hans Grav, og som lyder saadan:

„Nu er det lukket,
det dybe kærlige Øje,
der stirred saa barnligt mod Højhedens Hvælv.
Nu er her slukket
et Lys fra det høje,
der skinned saa varmt ud fra Lyskilden selv.

Nu er den stilned,
hans klangfulde Tale —
der lød som en inderlig lokkende Sang.
Den har ildned og mildned
i Hytte og Sale,
stemt vore Strenge og tolked vor Trang.

Til Barnet i Barmen,
vort dyreste Eje,
han talte, saa Øjet blev glansfuldt og vaadt.
Han tog det ved Armen,
paa Anelsens Veje,
gik det som frem til et Eventyrslot.

Granskeaandens Under,
Fortryllelsens Magter,
bryder sig Vej gennem Ild, gennem Fjæld.
I Løftningens Stunder
paa ensomme Vagter,
han kendte det Under fra Evighedens Væld.

Ja, Undernes Under
 i Livsdybet banker
 under Hav, over Sky, indtil Stjernihimlens Ruud.
 Det Dyb ingen bunder
 med dagklare Tanker,
 det troed han paa som paa bergfaste Grund.

Øjet er lukket,
 Nu skal han hvile,
 Fanen er sænket langs norröna Kyst.
 Lyset er slukket,
 ej mer vil han smile,
 Pladsen staar tom — her er stille og tyst.

Dog Livet har sejret,
 er løftet af Stængsel,
 derfor vi kranser hans Minde og Grav.
 Her staar vi lejret
 med Bøn og med Længsel,
 og takker vor Fader for Graven han gav“.

Da Laurits Hansens Tale var sluttet, og en Sang sunget, blev der paa Opfordring af flere gamle Elever stiftet en Elevforening med det Formaal at virke som et Bindeled mellem dem og Skolen; den fik straks over 200 Elever.

Som Bestyrelse valgtes Gdr. Jens Laurits Jensen, Staagerup pr. Vesterskerninge, Gdr. Chr. Hansen, Hover pr. Hee, Peter Byskov, Skovby pr. Nørre Nissum, Lærerinde Margrete Clausen, Aarby pr. Kalundborg, og Lærerinde Elna Berggreen, Ollerup Højskole, nu Fru Elna Jeppesen, Svendborg. Formand blev J. L. Jensen, Staagerup. Det vedtoges at udgive et Aarsskrift, som jeg lovede at redigere, og Medlemsbidraget blev sat til en Krone.

Til sidst var der Oplæsning af Lærer Baltersen og Sang af Trier, og det hele sluttede med en Aftensang, hvorefter hver drog til sit.

Der var mødt omved 400 gamle Elever, af disse var flere saa gamle, at de mødte med Børn, som ogsaa havde været Elever paa Skolen. To Gange i Dagens Løb samledes man til Fællesspisning i den smukt pyntede Gymnastiksal, og flere af de gamle Elever talte ved Bordet.

Meddelelser for Aaret 1909

fra

Ollerup Folkehøjskole.

1. Lørdag den 30. Januar læste kgl. Skuespiller *Olaf Poulsen* 1. Akt af „Erasmus Montanus“, Scener af „Genboerne“ og af „Jeppe paa Bjærget“ (Jeppe vaagner i Baronens Seng). Selvfølgelig blev denne Oplæsning hørt med stor Glæde.

2. Søndag den 25. Juli havde Skolen Besøg af 550 unge Sønderjyder fra Als og Sundeved. Til Dagen, som havde en smuk dansk Stemning over sig, var der skrevet følgende to Sange.

Til Sønderjyderne.

Mel.: Vort Modersmaal er dejligt.

Vor Folkeand, rodfæstet i Sønderjyllands Muld,
af fremmed Vold og Vælde ej blæses kan omkuld;
af hver en Slægt, som ældes, en Ungdom vokser ud,
og Stammen sig fornyer med unge, friske Skud.

Dernede, hvor det hagler med Trusler og med Tvang,
hvor alt det danske hades og haanes Dagen lang,
dér banker Hjertet frejdigt, og Øjet skuer lyst,
thi Kræfterne de øges og ildnes i hver Dyst.

Der drøftes ej, hvor mange der er imod de faa,
om let, om trang er Vejen til Maalet, man vil naa;
der spørges kun om ét: er du dansk af Sindelag,
og vil du Kræfter vie vor gode danske Sag?

Der æder Tvivl og Tvedragt sig ej i Sjælen ind,
 ej smaalig, kold Beregning forgifter Folkets Sind,
 thi Hjerterne er varme, og Viljerne af Staal,
 og Øjet stadigt rettet mod det ene store Maal.

Hav Tak, i Sønderjyder, vor kække Grænsevagt,
 for hvert et Offer trofast, I har for Danskhed bragt;
 I er det Salt, som frisker os Nord for Kongeaa,
 I har den Aand, der trænges, om Danmark skal bestaa.

Peder R. Møller.

Til Sønderjylland.

Mel.: Alt rejser Vintren sit hvide Telt.

Jeg glemmer dig aldrig, min Fødeegn,
 end staar du for mig i Solens Tegn;
 o, Sønderjylland, min Vugge!

Dér saa jeg Lyset i Livets Vaar,
 og dér jeg leged i Ungdoms Aar;
 o, Sønderjylland, min Vugge!

Et Tvistens Æble i tusend Aar
 du var og er, thi end Striden staar
 om Sønderjylland, min Vugge.

Fra Hedenold og til denne Dag
 du led og stred for den danske Sag;
 o, Sønderjylland, min Vugge!

Fra Dannevirke til Kolding Aa
 i Kampens Luer du stedse laa;
 o, Sønderjylland, min Vugge!

Fra Vuggen til Graven jeg elsker dig
 med Tak for alt, du har skænket mig,
 mit Sønderjylland, min Vugge.

Til Tysken river din Tunge ud,
 dig selv du bliver og stoler paa Gud,
 som gav dig Hjertet og Tungen!

Din Helligbæk og din Hedeby
med Tak end mindes i Kvæld og Gry
for Daab og Bord i vor Kirke!

Af Kirkens og Slægternes Moderskød
med Modersmaalet, vor Tunge rød,
vi *alle* fødtes i *Danmark!*

J. P. L.,
Sønderjyde.

3. Søndag den 26. Oktober var Skolens Lærerpersonele og enkelte af deres nærmestboende Venner samlede til en lille Fest for at sige Farvel til *Rasmus Laursen* og Fru *Elna Jeppesen*.

Kristensen-Randers bragte *Rasmus Laursen* en hjærtelig Tak for hans gode Arbejde paa Ollerup Højskole, særlig fremhævede han hans livlige geografiske Foredrag, hans gode danske Oplæsning og hans Lyst og Evne til at tage sig af de Elever, som trænger mest til Hjælp. Og han ønskede ham Lykke til den Gerning, han nu skulde overtage paa Vinding Højskole hos sin gamle Ven *P. Andresen*.

Ligeledes takkede Forstanderen *Elna Bergreen*, fordi hun saa smukt havde fyldt sin Plads paa Ollerup Højskole, og ønskede hende, at hun som Fru *Jeppesen* maatte opleve mange lyse og gode Dage.

4. Paa Elevmødet blev det bestemt, at der herefter aarlig skal være Elevmøde paa Ollerup Højskole den sidste Søndag i Juni. I Henhold til denne Bestemmelse vil

Elevmødet 1910

blive afholdt *Søndag d. 26. Juni* fra Kl. 10 Formiddag.

Tilrejsende Elever maa møde ved Sørup St. Lørdag d. 25. Juni Kl. 6¹⁰ Efterm. Der er da Vogne dér til Afhentelse af Rejsegods.

De, der vil bo og spise paa Skolen, bedes meddele dette til *Kristensen-Randers* senest Lørdag d. 18. Juni. De bedes medbringe Tæpper, Lagener og Haandklæder.

Ogsaa de, der vil spise her, men ikke bo her, bedes melde sig senest d. 18. Juni.

Mødet vil blive sluttet saa tidlig, at Afrejse kan finde Sted fra Sørup St. Kl. omved 10 Søndag Aften.

5. Den 3. Novbr. var det 25 Aar, siden Kristensen-Randers begyndte sit Arbejde som Forstander for Ollerup Højskole. Skolen har i denne Tid haft 5843 Elever, nemlig 2902 Piger og 2941 Karle.

*

*

*

Med Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar, en venlig Hilsen til Jer alle fra

Maren og P. Bak.

Ogsaa vi beder Eleverne, og i Særdeleshed alle Haandværkere, modtage vore venligste Hilsener med Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar.

Thyra og D. Rasmussen.

Alle Elever fra Ollerup Højskole sendes en venlig Hilsen med Ønsket om glædelig Jul og Nytaar.

Ollerup Skole.

Kr. Baltersen.

Til alle dem af de gamle Elever, som vi kender, sender vi Ønsket om en glædelig og velsignet Jul og et godt Nytaar.

Lissa og Jakob Trier.

Med Ønsket: Glædelig Jul og godt Nytaar! sender vi en hjertelig Hilsen til alle vore gamle Elever.

Gunild og J. P. Kristensen-Randers.

Medlemsliste,

ved Gaardejer Jens Laurids Jensen, Staagerup.

Andersen, Peder og Hustru Marie, f. Jørgensen, Uddeler, Heden,
Allested.

- , Maren, Aastrup, Pejrup.
- , Andreas, Aastrup, Pejrup.
- , Anders Kr., Adr.: P. Kristensens Enke, Taarup, Mesinge.
- , Olivia, adr. Gdr. Mathias Nielsen, Nørre Søby.
- , Henning, Mejerist, Oksbøl Mejeri, Oksbøl.
- , Kristine, Elmelund, Odense.
- , Sidsel, Vejen Realskole, Vejen.
- , Agnes, Stadilø, Ringkøbing.
- , Karen, Sdr. Bjerre, Bjerre.
- , Kristiane, Skærumbro, Vemb.
- , Rasmus Brandstrup, Elev, Lystrup.
- , Anders Brandstrup, Elev, Lystrup.
- , Magnus Brandstrup, Egaa, Hjortshøj.
- , Karen, Tvejmosegaard, Udby, Holbæk.
- , Emil, Nautrup, Durup.
- , Eli, Otting, Skive.
- , Anders Emil, Vester Alling, Auning.
- , Hans, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland.
- , Fru Kristine, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland.
- Anker, Ejnar, Hansen, Skarø, Svendborg.
- Albek, Jens, Korsdal, Lem.

- B**erntsen, Karl, Maare, Ørbæk.
Bertelsen, Hans Peter, Højskolelærer, Klank, Galten.
Byskov, Peder, Skovby, Nørre Nissum.
Berggren Jeppesen, Elna, Svendborg.
Birkmose, Lykke, Faster, Skern.
Boutrup, Kristian, Tim.
—, Peder, Velling, Ringkøbing.
Bøg, Marie, Nørre Højrup, Skamby.
Buch, Sidsel, Flade, Nykøbing M.
Balle, Johanne, Oddense, Jebjerg.
Bi, Maren, Hatting.
Ballegaard, Petra, Hveisel, Jelling.
Bruntse, Monika, adr. J. Bruntse, Brunsvig, Tommerup.
Bro, Jens, Stadil, Tim.

Buch, Kristian, adr. P. Bjerrum Pedersen, Borrig, Bredebro, Nord-slesvig.

Bertelsen, Pastor, Nørrevold 38⁴, København K.

Bojsen, Marie, Bramdrupdam Mejeri, Kolding.

Baltsersen, Lærer, Ollerup, V. Skerninge.

Bak, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg.

Buchreitz, Margrethe, Frue, Sejling, Silkeborg.

Clausen, Margrethe, Lærerinde, Aarby, Kalundborg.

—, Anna, Skodborg, Nordslesvig.

—, Marthe, Grevegaarden, Stoense, Lohals.

—, Emilie, Kongensgade 10, Esbjerg.

—, Niels, Bundgaard, Skovlund, Lamdrup.

Christensen, Ole, Bregendal, Fly, Skive.

—, Thyra, Rørby, Kalundborg.

—, Magnus, Rolfstedgaard, Langeskov.

—, Christine, adr. Gdr. H. Christensen, Skipping, Hørve.

—, Edel, adr. Bødker Christensen, Stoense, Lohals.

Christiansen, Emma, adr. Skræder Christiansen, Øster Brønderslev, Brønderslev.

Clemmensen, Anna, Borredige, Aggersund.

—, Kristine, Borredige, Aggersund.

Daugaard, Anna, Ødsted, Vejle.

Dahl, Katrine, Hove, Tarm.

—, Anna, Balling, Skive.

Dam, Mathilde, adr. Anton Dam, Vestervang, Ølgod.

Dengsøe, Sofie, Tindbæk, Ulstrup.

Dusgaard, Johan Friis, Dusgaard, Tørring, Lemvig.

Dalgaard, Harald, Sierslev, Storeheddinge.

Espekær, Niels, Sierslev, Storeheddinge.

Enevoldsen, Viggo, Kærbølling, Bredsten, Vejle.

Egdal, Peder Bjerre, Egdal, Nørre Nissum.

Erlandsen, Jens Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.

—, Karen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.

Elkær, Helga, Bording, Bøgballe, Uldum.

Eriksen, Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.

Engholm, Kirstine, Herringe, Rudme.

Eskesen, Thyra, Darum, Bramminge.

Egsgaard, Anne, Egsgaard, Filskov.

Frandsen, Sigrid, adr. Urmager Frandsen, Ringe.

—, Marie, Lille Tørsbo Veerst, Lunderskov.

Flarup, Marie, Thorning, Viborg.

Fris, Ingeborg, Hjerting, pr. Rødding.

Granhøj, Anders, Dragsmosegaard, Vester-Skerninge.

—, Sofus, Aalykkegaard, Vester-Skerninge.

Grønborg, Eske, Dalagergaard, Borris.

Gjedal, Niels, Murer, Olstrup, Ringkøbing.

Gyldenkærne, Marie, Onsager, Lejre.
 Greve, Marius, Viby Skov, Dalby.
 Gundersen, Niels, Gdr., Pjernehøj, Regstrup.
 Gertsen, Olav, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg.

Hansen, Hans Jørg., Murer, Vester-Aaby, Vester-Skerninge.
 —, Peder, Gdr. Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge.
 —, Maren, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.
 —, Marie, adr. K. Hansen, Sønder-Næraa, Aarslev.
 —, Jens, Hjulmand, Tullebølle, Ruddkøbing.
 —, Kristen, Gdr., Hjelm, Hover, Hee.
 —, Signe, Bubbøl, Ejby.
 —, Hans Peter, Uddeler, Vester-Aaby, Vester-Skerninge.
 —, Karen, Næsby ved Stranden, Slagelse.
 —, Karen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.
 —, Martha, Maale, Kertemind.
 —, Ingeborg, Maale, Kertemind.
 —, Hansine, Flødstrup, Ullerslev.
 —, Rasmus, Aasgaard, Dalmose.
 —, Peder, Landet, Svendborg.
 —, Thorvald, Aasgaard, Dalmose.
 —, Peder, Skodsbøl, Eckernsund, Nordslesvig.
 —, Ellen, Præstegaarden, Hatting.
 —, Poul, Gdr., Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.
 —, Else, Hjortkær, Bramminge.
 —, Hans, Gdr., Raarud, Kirkeby.
 —, Lauritz, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg.
 —, Bothilde, Hjortkær, Bramminge.
 —, Ane, Gjesing, Guldager.
 —, Helga, adr. Købmand P. Hansen, Gudme.
 —, Annette, Sognefoged J. Hansen, Askeby, Møen.
 —, Elna, Næsby ved Stranden, Slagelse.
 —, Marie, adr. Valdemar Fogh, Skindbjerg, Grenaa.
 —, Kamilla, adr. Baneformand Hansen, Aarslev.
 —, Ingeborg, adr. Baneformand Hansen, Aarslev.
 —, Marie Junker, Aastrup, Holsted.
 —, Kristine, adr. Partikulier P. Hansen, Vig.
 —, Hansine, Aale, Rask Mølle.
 —, Margrete, Jordløse Mark, Jordløse.
 —, Karen, Jordløse Mark, Jordløse.
 —, Kathrine, adr. Fisker N. P. Hansen, Vester-Skerninge.
 —, Marie, Hesselbjerg, Humle.
 —, Signe, Salling Planteskole, Jebjerg.
 Hellemann, Marie, Skovsbo, Svendborg.
 Henriksen, Jørg. Peder, Vester-Aaby Maskinfabrik, Vester-Skerninge.
 —, Olaf, Søndervig, Ringkøbing.
 —, Karoline, Vedsted Brugsforening, Birkelse.
 —, Kristen, Vedsted Brugsforening, Birkelse.
 Holm, Signe, Skovgaard, Gudum, Lemvig.
 Hovgaard, Elise, Kvorning, Viborg.
 Høgsberg, Gravers Skærumbro, Vemb.

Høgsberg, Anna, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg.
 —, Inger, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg.
 —, Elisabeth, adr. Marius Høgsberg, Vemb.
 Høj, Søren, Styg, Lønborg, Tarm.
 Højriis, Mette, Højrup, Hurup.

Iversen, Kristian, Korsagergaard, Brørup.

Jakobsen, Johannes, adr. Postbud Jakobsen, Herfølge.

- , Andrea, Kyesgaard, Neksø.
- , Elisabeth, Ingegaard, Tølløse.
- , A. Gdr., Sortegaard, Neksø.
- Jensen, Jens Laurids, Gdr., Staagerup, Vester-Skerninge.
- , Lars P., Bjørnø, Faaborg.
- , Margrete, Højrup, Storehedinge.
- , Abelone, Skomager Jensen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.
- , Martin, Mejerist, Vejstrup, Vejstrup.
- , Mette, Kalvslund Skole, Ribe.
- , Kristen, Frydenlund, Helsinge.
- , Peder, Gaardm., Vejen.
- , Hans, Tornumgaard, Lintrup, Nordslesvig.
- , Kristian, Lyngaa, Bakkely, Hadsten.
- , Jens Poulsen, Højgaard, Trunderup, Kværndrup.
- , Jens Kjær, Rabjerg, Borris.
- , Maren, Bramdrup, Kolding.
- , Gerda, Langtved, Ullerslev.
- , Karen, Balsbøl, Hurup.
- , Anna, Enegaard, Præstø.
- , Maren, Malskjær, Ørting.
- , Marie, Malskær, Ørting.
- , Gunder Marie, Statsanstalten, Braaskov.
- , Ane, Hersnap Mark, Dalby.
- , Janus, Oksbøl, Oksbøl.
- , Morten, Gdr., Bernekildegaard, Vester-Skerninge.
- , Fru, Dortine, Immerbølle, Tranekær.
- , Herdis, Vejby, Skive.
- , Hulda, adr. J. Jensen Andkær, Tobøl, Holsted.
- , Sofie, adr. Anders. Fr. Jensen, Gaasetofte, Kalundborg.
- , Ingeborg, Særslev, Snertinge.
- , Lavra, Hedegaard, Vinding, Holstebro.
- , Lavrine, Knudsbøl, Kolding.
- , Fru, Maren Mejer, Kommuneskolen, Tølløse.
- , Kristine, Ollerup Højskole.
- , Andreas, Billum, Billum.
- , Martha, Nordskovslund, Kølstrup.
- , Laust, Bjørnskov, Nørre-Snede.
- , Kirstine, Bøgballe, Uldum.
- , Margrethe, Gymnastiklærerinde, Frederiksgade 14, Odense.
- , Marta, Skrøbelev, Rudkøbing.
- , Tyra, Øsse, Varde.
- , Hans, Bramdrup, Kolding.

Jensen, Bothilde, Sandbjerg Skole, Kolding.
 —, Maren, Bramdrup, Kolding.
 —, Frederik, Halskovvej 8, Korsør.
 —, A., Maskinbygger, Rynkeby, Rynkeby.
 Jeppesen, Jeppe, Sinding Nedergaard, Silkeborg.
 Jepsen, Jeppe, Vrøgum, Vrøgum.
 Johansen, Johanne, Sønder-Højrup, Pederstrup.
 —, Severin, Ladelund, Brørup.
 Justesen, Kristine, Hjerk Præstegaard, Roslev.
 —, Olemine, Aggersborg, Aggersund,
 Jørgensen, Rasmus, Gdr., Ferritslev, Ullerslev.
 —, Niels, Hjortgaard, Nørre-Lyndelse, Aarslev,
 —, Kristian, Vantinge, Ringe.
 —, Lisbet, Højskolehjemmet, Holstebro.
 —, Asta, Nørgaard, Nørre-Aaby.
 —, Jørgen, Vester Gesten, Vejen.
 —, Anna, Statenegeaarde, Skaarup.
 —, Kathrine, adr. Gdr. P. Jørgensen, Hatting.
 —, Petra, Roerslev, Nørre-Aaaby.
 —, Kristine, Vestbirk Højskole, Østbirk.
 —, Bertha, Nørregaard Bølling, Kolding.

Kirk, Jenny, Store Ramsing, Skive.

—, Else, Skern.

Kirkeskov, Fru Marie, Gedved Skole, Horsens.

Kjæms, Frederikke, Sørslev, Jullerup.

Knudsen, Karl, Egholt, Lunderskov.

—, Jens, Snedker, Baardesø, Otterup.

—, Maren, Sønder-Højrup, Pederstrup.

—, Kristine, adr. Laurits Knudsen, Holmsland, Ringkøbing.

—, Kirstine, Staushede, Lunderskov.

Kolind, Karen, Koed, Kolind.

Krag, Karen, Kastbjerg, Havndal.

Kragelund, Niels, Øvig-Nyminde, Arenborg, Herning.

Kristensen, Karl, Ejby, Ejby.

—, Kristen Hustru, Ane Kristensen, Saaderup, Tølløse.

—, Kristen, Vantinge, Ringe.

—, Johanne, Moselund, Grejs, Vejle.

—, Hanne Margrete, Brændekilde, Væde, Holmstrup.

—, Elise, adr. Jens Knudsen, Egebjerg, Kirkeby.

—, Kristine, Ejstrup, Skive.

—, Anna Margrete, adr. Cand. Trier, Ollerup Højskole.

—, N. Kr., Dykær, Tim.

—, Kristine, Smedekone, Ollerup, Vester-Skerninge.

—, Peder David, Trebjerg, Flemming.

Kristiansen, Karl, Tjørntved, Rudkøbing.

—, Anna, Gdr. Anton Kristiansen, Tullebølle, Rudkøbing.

—, Sofie, Schæffergaard, Vester-Nebel, Varde.

Kristoffersen, Johanne, Veerst, Lunderskov.

—, Niels, Gdr., Esbjerggaard, Nykøbing S.

Krogh, Johanne, adr. Gdr. Niels Krogh, Katterød, Faaborg.
Kvist, Flora, Bøvlingbjerg, Faare.

Lamberthsen, Fru Dusine, Tved Skole, Ribe.

Larsen, Laurits O., Smedesvend, Røjle, Middelfart

—, Lars, Murer, Søbo Løkke, Jordløse St.

—, Hans Peter, Indslev, Taarup, N. Aaby.

—, Johanne, Langsted, Naarup.

—, Aksel, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.

—, Søren, adr. Gdr. R. Larsen, Mullerup, Ullerslev.

—, Karen Sofie, Lundsgaard, Tarup, Aarslev.

—, Margrete, Karensminde, Ollerup, Vester-Skerninge.

—, Kristine, adr. Mads Kr. Larsen, Vester-Lunde, Lunde.

—, Sofie, Fuglbjerg, Stadil, Tim.

—, Karen, Kindstrup, Gelsted.

—, Fru Marie, Kissendrup, Ullerslev.

Lauridsen, Jacob, Gdr., Søndergaard, Tim.

Laursen, Laurs, Rustrup, Silkeborg.

—, Rasmus, Højskolelærer, Vinding, Vejle.

—, Niels, Hornborg, Flemming.

—, Laurs J., Hjarnø, Horsens.

—, Charlotte, Hvirring, Flemming.

Lebæk, Fru Jacobine, Bøjlsvang, Vester-Skerninge.

Levinsen, Mette, Fløjstrup, Uggelhuse.

Lindum, Tyra, Harre Skole, Roslev.

Lund, Hans, Vejen, Vejen.

—, Søren Martin, Øster-Aaby, Skaarup.

Lundberg, Elisabeth, Reerslev Skole, Hedehusene.

Løkke, Sigrid, Bøvling, Faare.

Madsen, Poul, Landmand, Vullerslev, Hjallese.

—, Hans, Gaardejer, Aagaard, Skaarup.

—, Holger, Aale, Aale.

—, Marius, Braaskovgaard, Braaskov.

—, Fru Hanne, Kissendrup, Ullerslev.

—, Fru Marie, Tim.

—, Hilda, Kædeby, Lindelse.

Markussen, Kirsten Marie, Hjortsvang, Tørring.

Mikkelsen, Søren, Gdr., Ulbølle, Vester-Skerninge.

—, Maren, Nisset Overhede, Silkeborg.

—, Kirstine, Lyngby, Hjørring.

Mogensen, Kristian, Blaabjerg, Vandborg, Bonnet.

Mols, Kathrine, Jelling Mark, Jelling.

Moos, Hans, Nybøl, Sundeved, Nordslesvig.

Mortensen, Johan, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.

—, Jens, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge.

—, Marius, Sørslev, Stubbekøbing.

—, Mette, Lilballe, Kolding.

—, Mathilde, adr. Jørg. Mortensen, Keldstrup, Slagelse.

—, Marinus, Mejeribest., Aale Mejeri, Rask Mølle.

—, Hans, Rindomkærgaard, Ringkøbing.

Mouritsen, Helga, Ollerup, Vester-Skerninge.
 Mygind, Fru Kristine Jensen, Bredho Skole, Tistrup.
 Myrhøj, Hansine, Vindblæs.
 Møller, Alfred, Brarup, Nørre-Alslev.
 —, Sørine, Vrønding, Vrønding.
 Møller, Johanne, Vester-Skerninge.

Nielsen, Viggo, Fyrbøder, Amtssygehuset, Ringkøbing.
 —, Anne E., Fasterkær, Borris.
 —, Karl, Hanghøj, Jebjerg.
 —, Kristine, Villa „Vang“, Aarhus.
 —, Niels, Røde, Odsherred, Vig.
 —, Niels C., Gdr., Maare, Ørbæk.
 —, Astrid, Holtum, Vejle.
 —, Mariane, Tind, Bjerringbro.
 —, Karen, adr. Anders Nielsen, Taarup, Gelsted.
 —, Cecilie, Bredal Mark, Vejle.
 —, Helga, Vemmelev, Faarevejle.
 —, Anna, Vedelsgade 93, Vejle.
 —, Gudrun, adr. Hemming Hansen, Sdr. Næraa, Aarslev.
 —, Helga, Skaarup Landbrugsskole, Skaarup.
 —, Niels Peder, Harre, Roslev.
 —, Maren K., Haragergaard, Bramminge.
 —, Marius, Støvring.
 —, Fru Anne, Roslevgaard, Thorum, Roslev.
 —, Anna Margrete, Glostrup, Nykøbing S.
 —, Jørgen, Lunde, Lunde.
 —, Marie, Frue, Aas, Tvingstrup.
 Nikolajsen, Karen, Helligsø, Ydby,
 Nitsche, Elise, Nørre-Søby, Nørre-Søby.
 Nordbo, Erik, Nøjsomhed, Skaarup.
 Nyborg, Kristine, Linderup, Tørring.
 Nygaard, Peter, Langballe, Maarslet.
 Nøhr, Karl, Permelille, Koldby, Samsø.
 Nørskov, Alexandra, Nørskovgaard, Møldrup.

Offersen, Erik, Gdr., Vørslev.
 Olsen, Bertel, Parsellist, Ørby, Koldby, Samsø.
 —, Olaf, Kæderup, Helsingø.
 —, Johanne, Saunte Overdrev, Hellebæk.
 —, Oline, Sæby, Durup.
 —, Marie, adr. Frk. Pontoppidan, Forhaabningsholms Allé 11^s,
 København V.
 Orloff, Valdemar, Redaktionssekretær, Svendborg.
 Overgaard, Johanne, Hedeby, Uhe, Jylland.

Pallesen, Karl, Sejling, Silkeborg.
 Pedersen, Marie, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge.
 —, Maren, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge.
 —, Klemen, Overgaard, Brande.
 —, Sørine, Vogterhus Nr. 7, Vejen.

- Pedersen, Marie, Hillerslev, Krarup.
 —, Johanne, Kohavegaard, Ørbæk.
 —, Maren, Fly Overmark, Skive.
 —, Signe, Skærlund, Brande.
 —, Dorthea, Hæsbæk, Bramminge.
 —, Hans Chr., Mejeribest., Lykkestrup Mejeri, Mørke.
 —, Niels Peder, Opmark Fly, Skive.
 —, Kirstine, Bornholms Andelsfrugteri, Rønne.
 —, Marie, Torrild By, Odder.
 —, Karen Marie, Muldberg, Hee.
 —, Signe, Sønderlem, Skive.
 —, Jens P., Maglebjerg, Hørve.
 —, Niels J., Staagerup, Vester-Skerninge.
 —, Gudrun, Skærlund, Brande.
 Person, Karoline, Hedeskov, Thorsager.
 Petersen, Signe, Allégade, Vejen.
 —, Anna, Midskov, Mesinge.
 —, Elvina, Iglsø, Stoholm.
 —, Ole Vistesen, Iglsø, Stoholm.
 —, Marie, Voulundgaard, Hammerum.
 —, Johanne, Drejø, Svendborg.
 Poulsen, Marie, Ollerup Højskole, Svendborg.
 —, Fru Kristoffine, Veerst, Lunderskov.
- R**asmussen, Jens A., Fabrikant, Svendborg.
 —, Jens P., Skovlyst, Vester-Skerninge.
 —, Ole Peter, Murer, Stavnsager, Vejlby, Middelfart.
 —, P., Gdr., Findinge, Espe.
 —, Maren Sofie, adr. Gdr. R. Rasmussen, Maare, Ørbæk.
 —, Karen, Hedager, Beldringe.
 —, Katrine, St. Jørgens Forstad 157, Odense.
 —, Anna, Helsned Mølløvænge, Lindelse.
 —, Karen, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge.
 —, Fru Laura, St. Nikolajstræde 1, Svendborg.
 —, Henriette, Skydebjerg, Aarup.
 —, Helga, adr. Niels J. Rasmussen, Gislev Dong, Gudme.
 —, Anna, Tyrsted Mark, Horsens.
 —, Sofie, Gislev Mark, Ellested.
 —, Kirstine, Ollerup Højskole, Svendborg.
 —, Jørgen, Tømrer, Bred
 —, Ane, Ørting, Ørting.
- Rabek, Fru Marie, Sønderup, Trolldhede.
 Refsgaard, Katrine, Keldbjerg, Stoholm.
- S**chelde, Katrine, Nebelsminde, Ejstrup.
 Schou, Johanne, Skibhusvej 30, Odense.
 Schøtt, Niels Svendsen, Hald, Hald.
 Sigaard, Margrete, Kjeldsbjerg, Stoholm.
 Simonsen, Dorthea, adr. Smed J. Simonsen, Roslev.
 Skafsgaard, Kristen, Smedslund, Nørre-Nissum.
 Skovsgaard, Folmer, Tømrer, Neder Randlev, Aarhus-Hov Bane.
 Skov, Peder, Egebjerg, Stenstrup.

—, Katrine (Jelling Hauge), Nustrup, Voyns, Nordslesvig.
 Skærlluud, Anne, Østerholm, Brande.
 —, Thomas, Gdr., Østerholm, Brande.
 Sondal, Karen, Bymøllen, Vejen.
 Stefhansen, Stefhantie, Præstegaarden, Hatting.
 Storm, Else, Vesterskovvej, Nykøbing F.
 —, Anna, Overhøj, Arden.
 Stougaard, Kristine, Halvthaastrup, Hobro.
 Sørensen, Asta, Koesmose, Kauslunde.
 —, Johanne, Nannerup, Jebjerg.
 —, Kristine, adr. Sognefogden, Ollerup, Vester-Skerninge.
 —, Kirstine, Roslev, Roslev.
 —, Marie, Halvthaastrup, Hobro.
 —, Maren, Gesten, Lunderskov.
 —, Maren, Velle, Ulstrup.
 —, Søren, Gdr., Snarup, Kværndrup.
 —, Søren, Thastum, Stoholm.
 —, S. Førstelærer, Systofte, Nykøbing, F.
 —, Thomas H., Veerst, Lunderskov.
 Søltoft, Margrete, Gjerndrup, Brørup.
 Søndergaard, Karen, Vejen.
 Sønderup, Svend, Sønderupgaard, Troldhede.

Termansen, Niels, Gdr., Øsse, Varde.
 Termansen, Karen, Vorupgaard, Vejen.
 Thaysen, Fru Mette Simonsen, Lille Røj, Lunderskov.
 Thor, Tora Hansen, Søbo Løkke, Jordløse.
 —, Anna Hansen, Søbo Løkke, Jordløse.
 Thomsen, Keld, Mejeribestyrer, Heden-Vantinge Mejeri, Allested.
 —, Mikkell, Ølgod.
 Thøgersen, Katrine, Trustrup, Lyby.
 Toftum, Laurits, Gdr., Vester Toftum, Humlum.
 Torp, Marinus, Thorum, Roslev.

Ullerup Gudrun (f. Korsbek), Poulstrup, Vraa.
 —, Karen, Boller Hede, Taars.

Vestergaard, Anders, Debelmose, Borris.
 —, Kristine, Nøderste Mølle, Svendborg.
 Vissing, Petra, Vinkel, Viborg.

West, Aksel, Thanninggaard, N. Alslev.
 —, Hans, Brarup, Guldborg, Falster.

Yderstæde, Mariane, Ramme.

Zimmer, Astrid, Bjergby, Hjørring.

Øland, Annine, Brugsforeningen, Højby.
 Østerlund, Ejner, Sierslev, Storehedinge.

Mærk vel! Adresseforandringer bedes meddele til Formanden hurtigst muligt. — Alle Medlemmer bedes opgive til Formanden, hvilket Aar de var Lærlinge paa Ollerup Højskole.